

Голас Радзімы

Выдавецтва імя Леніна
Беларуская Рэспубліка

№ 9 (1169)

САКАВІК 1971 г.

ВЫДААННЕ БЕЛАРУСКАГА ТАВАРЫСТВА
ПА КУЛЬТУРНЫХ СУВЯЗЯХ З СУАЙЧЫНІКАМІ ЗА РУБЯЖОМ

ГОД ВЫДААННЯ 16-ТЫ

ЦАНА 2 КАП.

Што задумана—будзе зроблена

Амаль кожны дзень мы атрымліваем пісьмы ад чытачоў, якія з трывогай раскажваюць аб пагаршэнні становішча працоўных у капіталістычных краінах. Піша, напрыклад, зямляк са Злучаных Штатаў Амерыкі: «Вось якое ў нас тут жыццё: з аднаго боку чалавека грабіць дзяржава, з другога — гандляры. Урад... павышае існуючыя падаткі і ўводзіць новыя. Таму на жыццё застаецца не так ужо і многа. А ў магазінах усё дорага...».

Піша другі суайчыннік — з Канады: «У краіне налічваецца больш 500 тысяч беспрацоўных. Гэта шэсць з паловай працэнтаў усёй рабочай сілы. Да таго ж колькасць беспрацоўных павялічваецца з кожным днём. У нас мяркуюць, што да вясны іх будзе 800 тысяч».

З Англіі пісьмаў няма. Там больш месяца бастуюць паштавікі, дабіваючыся павышэння заробатнай платы.

Беспрацоўе, рост падаткаў, забастоўкі... Ва ўсім «вольным свеце», кожны тыдзень, кожны дзень. Гаворачы словамі нямецкага пісьменніка, «на заходнім фронце без перамен».

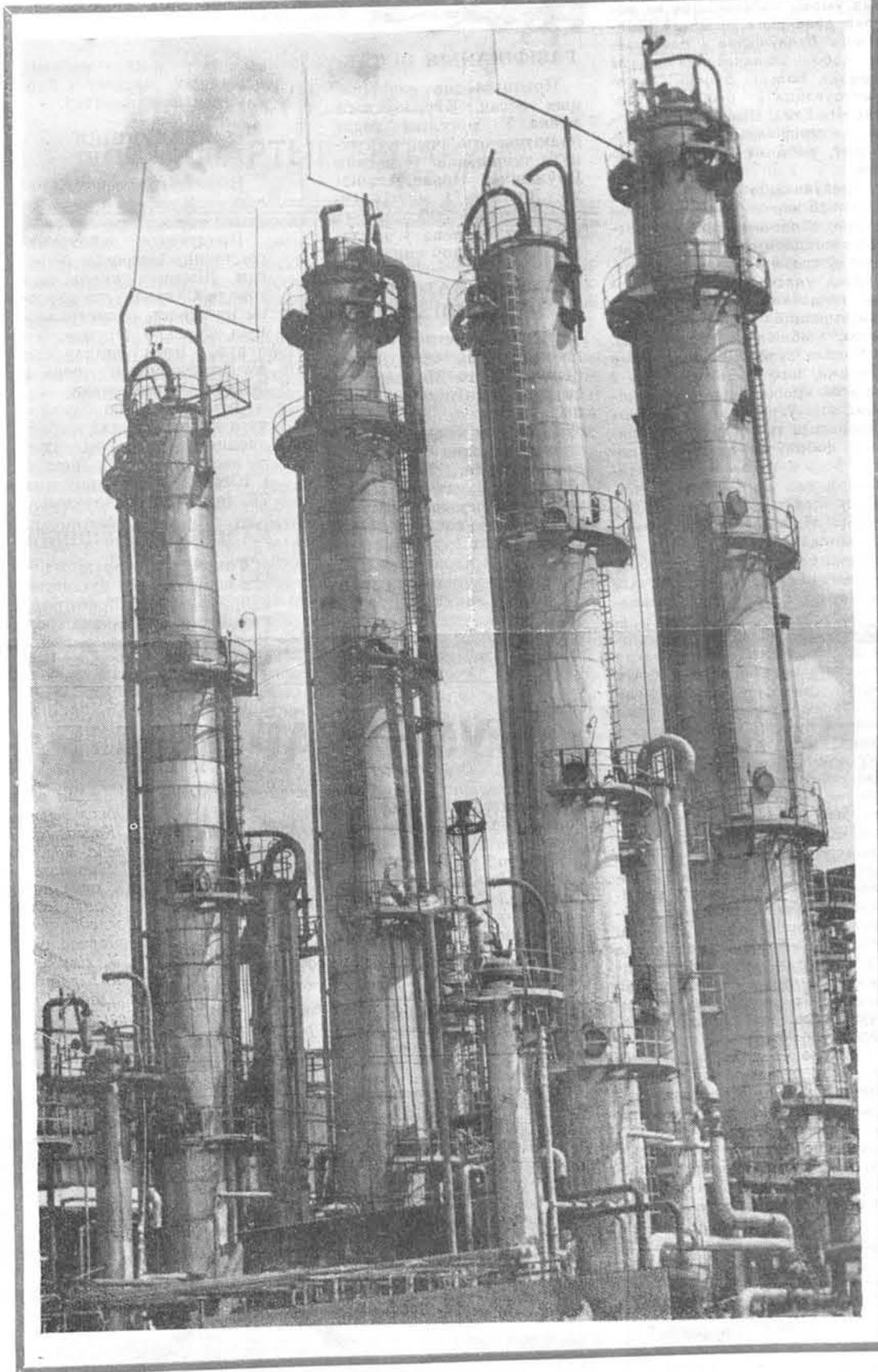
А ў Савецкай краіне перамены вялікія. Мы нядаўна завяршылі выкананне пяцігадовага плана. Падлічылі вынікі. І з радасцю адзначаем, што сталі жыць лепш, багацей, што ў нас павялічыўся дастатак. Кожны савецкі чалавек ведае аб гэтым не толькі са статыстычных паведамленняў, але і адчувае асабіста. Таму што ён больш купляе адзення, прадуктаў харчавання, прадметаў хатняга ўжытку, проста мае больш грошай.

Наступіла новая пяцігодка — новы крок наперад. Цяпер мы абмяркоўваем яе праграму — Дырэктывы XXIV з'езду КПСС па пяцігадоваму плану развіцця народнай гаспадаркі СССР на 1971—1975 гады. 30-га сакавіка пачнецца партыйны з'езд, які зацвердзіць Дырэктывы, і тады мы будзем мець ясны і канчатковы план дзейнасці на наступныя пяць гадоў.

У чым жа заключаецца галоўная задача пяцігадовага плана?

«Галоўная задача пяцігодкі, — гаворыцца ў праекце Дырэктыў, — заключаецца ў тым, каб забяспечыць значны ўздым матэрыяльнага і культурнага ўзроўню жыцця народа на аснове высокіх тэмпаў развіцця сацыялістычнай вытворчасці, павышэння яе эфектыўнасці, навукова-тэхнічнага прагрэсу і паскарэння росту прадукцыйнасці працы».

Уздым узроўню жыцця народа... Дырэктывы яскрава сведчаць, што гэтай задачы падпарадкаваны ўсе мерапрыемствы, якія плануецца ў галіне прамысловасці, у развіцці сельскай гаспадаркі, транспарту і сувязі, у капітальным будаўніцтве, размяшчэнні прадукцыйных сіл і развіцці гаспадаркі саюзных рэспублік. Навукова-тэхнічны прагрэс і знешнія эканамічныя сувязі, удасканаленне кіравання і планавання —

усё накіравана на тое, каб лепей жыў чалавек.

Змест Дырэктыў нельга пераказаць у кароткім артыкуле, бо яны — вялікі і падрабязны план. У мінулым нумары нашай газеты мы пачалі знаёміць чытачоў з іх асноўным зместам. Сёння друкуецца артыкул, прысвечаны другому раздзелу Дырэктыў, у наступных нумарах будуць змешчаны новыя каментарыі. Варта, аднак, адзначыць некаторыя важнейшыя перспектывы пяцігадовага плана.

Рэальныя даходы ў разліку на душу насельніцтва павялі-

чацца прыкладна на 30 працэнтаў. Сярэдняя заробатная плата рабочых і служачых узрасце на 20—22 працэнты, а аплата працы калгаснікаў у грамадскай гаспадарцы калгасаў — у сярэднім на 30—35 працэнтаў. Грамадскія фонды спажывання павялічацца на 40 працэнтаў. Гэта значыць, што настолькі больш мы атрымаем ад дзяржавы бясплатных матэрыяльных даброт і паслуг у выглядзе стыпендыі, пенсій, лячэбнай і іншай дапамогі і г. д.

Калі на Захадзе ніводзін чалавек не ўпэўнены, што яго чакае ў дзень наступны, то са-

вецкія людзі цвёрда вераць у рэальнасць пяцігадовага плана. Ён абавязкова будзе выкананы. Чаму? Таму што ён навукова абгрунтаваны, складзены з улікам усіх магчымасцей і рэсурсаў краіны. Таму што ў нас няма ніякіх унутраных прычын, якія маглі б парушыць яго выкананне. І яшчэ па той прычыне, што ўвесь народ будзе старацца ажыццявіць яго, бо людзі на ўласным вопыце даўно пераканаліся: нашы планы заўсёды здзяйснююцца. На мінулыя пяцігодкі, напрыклад, планавалася павялічыць зарплату рабочых і служачых на 20 працэнтаў, а яна ўзрасла на 26

працэнтаў. У гарадах і вёсках Беларусі толькі летась пабудавана 87 тысяч новых добраўпарадкаваных кватэр і індывідуальных жылых дамоў, 420 тысяч чалавек справілі навааселле. Гэта відаць кожнаму. І так заўсёды: задумана, сказана — зроблена.

Цяпер ва ўсёй краіне, а таксама і ў нашай рэспубліцы праходзіць абмеркаванне праекта Дырэктыў. На заводах і фабрыках, у калгасах і саўгасах, на партыйных сходах і сходах працоўных разглядаецца кожны раздзел і пункт новай пяцігодкі. Многа ўвагі прысвячае Дырэктывам прэса. Яны абмеркаваны на XXVII з'ездзе Кампартыі Беларусі. Працоўныя думаюць і разважаюць: ці добра ўсё ў праекце запланавана, ці не трэба часам што дадаць, змяніць, палепшыць? З калектываў у Мінск, а потым у Маскву паступаюць прапановы, дапаўненні, а то і крытычныя заўвагі — план жа наш, ён усіх нас датычыць, таму ён павінен быць дакладны, усебаковы, канкрэтны, абгрунтаваны. XXIV з'езд КПСС вылучыць і ўлічыць вынікі ўсенароднага абмеркавання праекта Дырэктыў і пасля гэтага план пяцігодкі будзе зацверджаны.

Праекту Дырэктыў удзяляецца вялікая ўвага і за мяжой. Працоўныя людзі вітаюць нашы задумы. Беларус Міхаіл Канарэвіч, напрыклад, піша ў рэдакцыю з Канады: «Ад сябе асабіста і ад членаў маёй сям'і хачу павіншаваць усіх савецкіх людзей са знамянальнай падзеяй у іх жыцці, якая набліжаецца, — 24-м з'ездам Кампартыі Савецкага Саюза і пажадаць вам, дарагія браты, далейшых поспехаў у будаўніцтве новага грамадства...». Мы рады і ўдзячны за такія пачуцці. Мы ведаем таксама, што частка буржуазнай прэсы вымушана прызнаць грандыёзнасць нашага плана, яго ажыццявімасць. Ёсць жа і такія газеты, якія імкнуцца паставіць пад сумненне рэальнасць Дырэктыў, сказіць або замаўчаць іх. Што ж, нам гэта зразумела — кожны глядзіць на СССР праз акуляры сваіх класавых інтарэсаў.

У няўхільнасць нашага прагрэсу вераць мільёны. А тым, хто яшчэ сумняваецца, мы можам сказаць: прыязджайце да нас праз пяць год. Мы вам пакажам нафтаперапрацоўчы завод у Мазыры, завод аўтаматычных ліній у Баранавічах, завод электрарухавікоў у Лунінец, камвольна-прадзільную фабрыку ў Слоніме. І сотні іншых прадпрыемстваў, будоўляў, новых дамоў па ўсёй Беларусі. Іх пакуль няма, яны толькі ў праекце Дырэктыў. Але яны абавязкова будуць. Бо што ў нас задумана — будзе зроблена.

НА ЗДЫМКУ: адно з новых магутных прадпрыемстваў Беларусі — Гродзенскі азотна-тукавы завод.

Фота В. ДУБІНКІ.

ГАЛОЎНАЯ ЗАДАЧА РАЗВІЦЦА

У савецкім друку, у партыйных арганізацыях, на сходах працоўных працягаецца абмеркаванне праекта Дырэктыў XXIV з'езду КПСС па пяцігадоваму плану развіцця народнай гаспадаркі СССР на 1971—1975 гады. Цэнтральны Камітэт нашай партыі вынес на ўсенароднае веча план далейшага гаспадарання, планы новага ўздыму эканомікі, культуры, навукі. Дырэктывы па дзевятай пяцігодцы фармулююць велічныя перспектывы нашага народа ў перыяд разгорнутага будаўніцтва камунізму, вызначаюць шляхі іх вырашэння.

Асноўная задача чапай пяцігодкі, — гаворыцца ў другім раздзеле праекта Дырэктыў, — гэта забеспячэнне значнага ўздыму матэрыяльнага і культурнага ўзроўню жыцця народа. Падмуркам такога ўздыму з'яўляецца высокая тэмпы развіцця сацыялістычнай вытворчасці, павышэнне яе эфектыўнасці, навукова-тэхнічны прагрэс і паскораны рост прадукцыйнасці працы, а таксама павышэнне ўзроўню адукацыі і кваліфікацыі працоўных, удасканаленне кіравання і планавання, укараненне навуковай арганізацыі працы.

Зыходзячы з гэтага, партыя намячае шырокую праграму сацыяльных мерапрыемстваў.

На першым месцы стаяць павышэнне росту даходаў насельніцтва. Яны ўзрастаць прыкладна на 30 працэнтаў. Намечана далейшае павышэнне мінімальнай заробатнай платы. Росту народнага дабрабыту будучы садзейнічаць павелічэнне таварных рэсурсаў, больш поўнае насычэнне рынку высака якаснымі таварамі, расшырэнне аб'ёму паслуг, аказваемых насельніцтву. Праект прадугледжвае забяспечыць стабільнасць дзяржаўных рознічных цэн на тавары народнага спажывання, праадузіць зніжэнне цэн на асобныя віды тавараў. У адпаведнасці з ростам даходаў насельніцтва і расшырэннем вытворчасці прадметаў ужытку рознічны тавараабарот павялічыцца ў 1,4 раза.

Грамадскія рэсурсы спажывання павялічацца на 40 працэнтаў. Гэтыя сродкі будучы выкарыстаны на паліпшэнне аховы здароўя, развіццё народнай асветы, падрыхтоўку спецыялістаў і выхаванне дзяцей, павышэнне пенсій рабочым, служачым, калгаснікам, стыпендыяў навучэцам.

Чалавек, вядома, павінен мець не толькі добры заробтак, каб ён мог жыць у дастатку. Яму неабходна стварыць найлепшыя ўмовы працы. Для гэтага прадугледжваецца паслядоўнае скарачэнне ручкоў і цяжкай, а таксама некваліфікаванай працы ва ўсіх галінах

народнай гаспадаркі. Таму ў дзевятай пяцігодцы значна ўзрастае тэхнічны ўзровень вытворчасці, іншак кажучы, работу чалавечых рук усё больш будучы замяняць машыны.

Нашым чытачам, асабліва тым, якія гасцілі на Радзіме, вядома, як палечыліся бытавыя ўмовы жыцця ў горадзе і вёсцы. У гэтай галіне, аднак, яшчэ многа ёсць чаго зрабіць. Вось чаму ў праекце Дырэктыў запісана: «Паліпшаць жыллёвыя ўмовы насельніцтва на аснове далейшага развіцця жыллёвага будаўніцтва і павышэння дабраўпарадкавання жылых дамоў». Больш будучы выкарыстоўвацца ў быццэ электраэнергія і газ. Шырока разгорнецца газыфікацыя невялікіх гарадоў, рабочых пасёлкаў, вёсак.

Працягваюцца клопаты і аб тым, каб эканоміць час насельніцтва, аблегчыць працу ў хатняй гаспадарцы. У праекце Дырэктыў сказана, напрыклад, што будучы удасканалены ўсе формы гандлёвага абслугоўвання, расшырыцца сетка сталовых, кафэ, асабліва на вытворчасці.

Нашым суайчынікам вядома таксама, што ў Беларусі, як і ва ўсёй краіне, многія вёскі нічым не ўступаюць пасёлкам гарадскога тыпу, дзе ў цагляных добраўпарадкаваных дамах ёсць электрычнасць, водаправод, газ. На будучую пяцігодку ставіцца задача яшчэ больш зблізіць узровень жыцця гарадскога і сельскага насельніцтва. Павысяцца заробаткі калгаснікаў, будзе больш хуткім рост рознічнага тавараабароту ў вёсцы, высокая тэмпы набудзе развіццё культурнага і бытавога абслугоўвання сельскага насельніцтва. Добры дарогі на сяле, рэгулярныя аўтобусныя зносіны — таксама адзін з пунктаў пяцігадовага плана.

У другім раздзеле праекта Дырэктыў падрабязна распрацаваны мерапрыемствы па паскарэнню тэмплаў навукова-тэхнічнага прагрэсу. Прадугледжваецца ўмацаванне энергетычнай базы, стварэнне і асаваенне новых матэрыялаў, комплексная механізацыя важнейшых вытворчых працэсаў і г. д. Усямерна будучы развіццём фундаментальныя і прыкладныя навуковыя даследаванні, вынікі якіх дапамогуць эфектыўна развіваць народную гаспадарку.

І так ва ўсім. Якую б галіну эканомікі ці навукі ні ўзяць — змены адбудуцца важныя, карэжныя. Савецкія людзі ўпэўнены ў ажыццяўленні іх, бо за выкананне планаў, намечаных партыяй, будзе змагацца кожны працаўнік, дзе б ён ні быў — за станком, на будоўлі, у полі.
Васіль ПІШЧЫК.

ПА ЗАКАЗАХ ЗАРУБЕЖНЫХ ФІРМ

У Турцыю з Мінска на дзесяці чыгуначных платформах апрайлены два падоўжна-стругальныя станкі. Яны прызначаны для буйнейшай будоўлі гэтай краіны — металургічнага камбіната, які ўзводзіцца ў горадзе Іскандэроў пры тэхнічным садзейнічання Савецкага Саюза.

Станкі выраблены на Мінскім заводзе імя Кастрычніцкай рэвалюцыі.

Яшчэ ў пачатку 30-х гадоў Беларусь пастаўляла на знешні рынак толькі вырабы са шкла, некаторыя бытавыя вырабы, запалкі. На долю прамысловай прадукцыі ў экспарце рэспублікі прыпадала ўсяго 0,6 працэнта.

Цяпер больш за дзве трэці часткі прадукцыі, якая паступае з Беларусі на знешні рынак, — вырабы машынабудавання. Заказы зарубешных фірм выконваюць звыш трохсот заводаў і фабрык рэспублікі. Іх прадукцыя экспартуецца ў восемдзсят з лішнім дзяржаў, у тым ліку ў Англію, Францыю, Італію, Бельгію, Галандыю, Фінляндыю, Канаду.

Найбольшым попытам у зарубешных імпарцёраў карыстаюцца трактары маркі МТЗ-50 і МТЗ-52, а таксама аўтамашыны маркі МАЗ (іх экспарт за апошнія дзесяцігоддзе ўзрос больш чым у 2,7 раза), камп'ютэры, электра- і радыётэхнічныя прыборы, дарожнабудуўнічыя і сельскагаспадарчыя машыны.

А. ПРЫХОДЗЬКА.

У поўную сілу працуюць у кар'ерах і на дарогах рэспублікі 75-тонныя волаты — БелАЗы. А жодзінскія канструктары ўжо думалі аб стварэнні больш дасканалых машын і вузлаў да іх. НА ЗДЫМКУ: трое з тых, хто працуе над стварэннем новых мадэляў магутных самазвалаў, — канструктары В. МАЛОЧКА (злева), Э. ІВАНОВ і М. ЖУК.

Фота Ул. ЛУПЕЙКІ.

ГАЗЫФІКАЦЫЯ ВЁСАК

Працягваецца газыфікацыя вёсак Бярозаўскага раёна. У мінулым годзе блакітны агеньчык успехную ўпершыню ў вёсках Паўлавічы, Новае, Альшава, Здзітава і многіх іншых. Больш 700 газавых пліт устаноўлена ў кватэрах працаўнікоў сяла.

ЧАТЫРЫ ПАТОЧНЫЯ ЛІНІІ

Уступіла ў строй і пачала выпускаць прадукцыю першая чарга Магілёўскага домабудуўнічага завода.

Асноўная вытворчасць сканцэнтравана ў галоўным корпусе. Тут абсталяваюцца чатыры высокамеханізаваныя спецыялізаваныя паточныя лініі. Першая з іх будзе пастаўляць пліты перакрыццяў і ўнутраныя сцены, другая — панелі вонкавых сцен. Механізмы трэцяй лініі прызначаюцца для выпуску так званых даборных

вырабаў: пліт, лоджый, лесвічных маршаў і блокаў для фундаментаў.

ПРАДУКЦЫЯ НА ЭКСПАРТ

Выдатных поспехаў дасягнуў Віраўскі завод для сушкі гародніны.

Прадукцыя завода карыстаецца шырокім попытам. Жыхары уральскага горада Свардлоўска ахвотна купляюць кансерванія агуркі. У Фрунзе, Бузулук, Ялец адпраўлена вялікая партыя шорэ з беларускіх антонавак.

Значная частка бульбянога крухмалу, які вырабляецца на фабрыцы, ідзе на экспарт. Так, у Англію і Югаславію адпраўлена 76 тон гэтай прадукцыі.

КАЛЯРОВАЯ ПУШНІНА

Сапраўднай царыцай велізарнай партыі пушніны, адпраўленай у Ленінград, стала норка. З сарака трох тысяч яе шкурак дзесяць тысяч — каларовыя. Па-

шчотна пераліваецца футра: цёмна-карычневая, чорная, паламін, тапаз, настэль. Задаволены работнікі Пінскай звярагаспадаркі: «ураджай» пушніны сёлета выдатны.

Разам з норкай у горад на Няве адаслана і каля чатырох тысяч шкурак серабрыста-чорнай лісіцы.

ПРЭМ'ЕРА НАРОДНАГА ТЭАТРА

Вялікай, хвалеючай падзейі стала для жыхароў вёскі Цімкавічы Каньльскага раёна прэм'ера мясцовага народнага тэатра. На спектаклі «Усяго адно жыццё» па п'есе А. Маўзона прысутнічалі артысты Дзяржаўнага рускага драматычнага тэатра імя М. Горкага. Паставіла спектакль рэжысёр народнага тэатра З. Раманенка. Галоўныя ролі выконвалі настаўнікі Цімкавіцкай сярдняй школы. З новай работай таленавітага калектыву назнаёміліся таксама жыхары Прус, Быстрыцы і іншых вёсак раёна.

ПЛАСТМАСА ЗАМЯНЯЕ МЕТАЛ

Калектыву лабараторыі пластмас Мінскага аўтазавода распрацаваў цікавую навіску, якая дае магчымасць значна палепшыць работу зварачных аўтаматаў. Тут прапанавалі замяніць медныя наканечнікі пластмасавымі.

Нядаўна новыя прыставаны ў заводскай лабараторыі зваркі. У ходзе эксперыменту выявілася, што пластмасавыя наканечнікі валодаюць высокай стойкасцю і, акрамя таго, паколькі пластмаса сама па сабе ізалятар, выключаюць выпадкі пашкоджання зварачных аўтаматаў.

УЗНАГАРОДЫ РАДЗІМЫ

За датэрміновае выкананне планаўх заданняў пяцігодкі, за значнае павышэнне ўраджайнасці збожжавых, бульбы, цукровых буракоў, дасягненне высокіх паказчыкаў у вытворчасці прадуктаў жывёлагадоўлі і птушкагадоўлі Прэзідыум Вярхоўнага Савета СССР узнагародзіў ордэнамі Савецкага Саюза рад калгасаў, саўгасаў, сельскагаспадарчых прадпрыемстваў і арганізацый Беларускай ССР.

Ордэнам Леніна ўзнагроджаны калгас «XXI з'езд КПСС» Меціслаўскага раёна Магілёўскай вобласці, калгас «Прагрэс» Гродзенскага раёна, птушкафабрыка імя Н. Крупскай

Мінскага раёна і племянны завод «Чырвоная зорка» Клецкага раёна Мінскай вобласці.

Калгасы «Савецкая Беларусь» Камлянецкага раёна Брэсцкай вобласці і «Чырвоны змена» Любанскага раёна Мінскай вобласці ўдасцоены ордэна Працоўнага Чырвонага Сцяга.

Ордэн «Знак пашаны» атрымала зурбнадоследная гаспадарка Беларускай сельскагаспадарчай акадэміі.

У ліку ўзнагароджаных таксама калгасы імя Кірава Шклоўскага раёна Магілёўскай вобласці і «Кастрычый» Ляхавіцкага раёна Брэсцкай вобласці, Баранавіцкі вытворча-паказальны лягас і інш.

У дванаццаці кіламетрах ад Мінска па Лагойскаму шасэ выраб новы населены пункт — Лясное. Сёлета тут завершана будаўніцтва комплексу рэспубліканскай клінічнай бальніцы. У комплекс уваходзяць паліклініка, цэнтральны і аперацыйны карпусы. У новай лячэбнай установе — прасторныя холы і лоджы, у кабінетах, аперацыйных устаноўлена сучасная апаратура. Тут ёсць таксама басейн, вода- і гразельчабіцца. НА ЗДЫМКАХ: 1. Рэспубліканская клінічная бальніца. 2. Хірургічныя сёстры Казіміра ЮДА і Марыя КАЗЛОВА.

Фота К. ЯКУБОВІЧА.

ДЛЯ ТЕХ, КТО НЕ ЧИТАЕТ
ПО-БЕЛОРУССКИ

Во всей стране идет широкое обсуждение проекта Директив XXIV съезда КПСС по пятилетнему плану развития народного хозяйства СССР на 1971—1975 годы. Пятилетний план — это миллионы квадратных метров жилья, новые школы, больницы, санатории, дворцы культуры, стадионы, это изобилие продуктов питания и различных товаров, рост заработной платы трудящихся. Мы уверены, что все, что намечено Директивами, будет претворено в жизнь. Передовая статья сегодняшнего номера так и называется «ШТО ЗАДУМАНА — БУДЗЕ ЗРОБЛЕНА».

Важнейшему событию в жизни республики — XXVII съезду Компартии Белоруссии посвящена статья «САМААДДАНАЕ СЛУЖЭННЕ НАРОДУ» на 3 стр. Перед делегатами съезда выступил первый секретарь ЦК КПБ Петр Машеров, который в своем отчетном докладе затронул важнейшие проблемы и вопросы жизни республики, подвел итоги достигнутому, рассказал о том, что будет сделано в Белоруссии в течение ближайших пяти лет.

Гомельские архитекторы заканчивают разработку генерального плана развития своего города. Девиз проекта — все для блага человека. Гомельчане, которые поселятся в новых районах, будут пользоваться максимумом бытовых удобств («ГОРАД ГЛЯДЗІЦЬ У БУДУЧЫНЮ», 4—5 стр.).

Жителей Минска называют минчанами, Гродно — гродненцами, Мозыря — мозырянами. А каково было тем, кто родился в Пропойске! В пятидесятые годы город получил новое красивое имя — Славгород. Жители довольны, а вот бебурнац Ю. Витьбич проливает по этому поводу слезы. Его «рассуждения» о том, можно ли менять названия деревень и городов, данных нашими пращурами, достойны фельетона, который читатель найдет на 5 стр. — «ШКАДА ПРАПОЙСКА...».

Из официальных источников стало известно, что радиостанции «Свобода» и «Свободная Европа» — все же лишь марионетки Центрального разведывательного управления США. Раздел из книги А. Стука и Р. Ткачука «ДЫВЕРСАНТЫ У ЭФІРЫ», который мы печатаем на 6 стр., разоблачает фашистское происхождение мюнхенских радиокорреспондентов.

Делегат XXIV з'езду КПСС машыніст Яўген ЧАРВЯКОУ. За пяць год ён перавёз звыш нормы 58 тысяч 730 тон грузаў.
Фота Г. УСЛАВА.

У МИНСКУ, у зале акруговага Дома афіцэраў, з 22 па 24 лютага праходзіў XXVII з'езд Камуністычнай партыі Беларусі. Паспяховае выкананне плана 1966—1970 гадоў і задачы краіны ў новай пяцігодцы — вось асноўныя пытанні, якія абмяркоўваліся і вырашаліся на з'ездзе. Гэта была важная падзея ў жыцці нашай рэспублікі, у жыцці кожнага беларуса. На з'езд сабраліся камуністы — самыя лепшыя, самыя дастойныя прадстаўнікі рабочага класа, калгаснага сялянства, інтэлігенцыі. Высокае давер'е быць абранымі дэлегатамі яны заваявалі актыўным удзелам у палітычным і грамадскім жыцці, самаадданай працай на карысць Радзімы. Сярод іх — 9 Герояў Савецкага Саюза, 22 Героі Сацыялістычнай Працы, 6 лаўрэатаў Ленінскай і Дзяржаўнай прэміі, 10 акадэмікаў і членаў-карэспандэнтаў Акадэміі навук СССР і БССР.

У першы дзень работы з'езду на ранішнім пасяджэнні са справаздачным дакладам перад дэлегатамі выступіў першы сакратар Цэнтральнага Камітэта Кампартыі Беларусі Пётр Машэраў. У сваёй цікавай і змястоўнай прамове ён закрануў самыя важныя праблемы і пытанні жыцця рэспублікі, падвёў вынікі зробленага, расказаў аб тым, якія справы чакаюць працоўных Беларусі ў бліжэйшыя пяць год.

А справы гэтыя сапраўды грандыёзныя! Аб'ём прамысловай вытворчасці будзе павялічаны на 50—53 працэнты. Галоўны ўпор па-ранейшаму накіраваны на развіццё энергетыкі, машынабудавання, прыборабудавання, хіміі.

Штогадовы выпуск грузаў аўтамабіляў да канца пяцігодкі дасягне 36 тысяч штук, мінеральных угнаенняў — 10,4 мільёна тон, хімічных валокнаў — звыш 140 тысяч тон. Больш чым у два разы павялічыцца выпуск сельскагаспадарчых машын, здабыча нафты складзе 10 мільёнаў тон.

Важнейшымі задачами, якія ставяцца перад прамысловымі прадпрыемствамі, з'яўляюцца павышэнне эфектыўнасці грамадскай вытворчасці, інтэнсіфікацыя ўсіх яе галін, значнае паскарэнне росту прадукцыйнасці працы. Жыццё пацвердзіла правільнасць курсу, узятых партыяй у галіне сельскай гаспадаркі.

Цяжка пераацаніць значэнне ажыццёўленых за апошнія гады такіх важных мер, як увядзенне стымулюючых закупачных цэн, павышэнне матэрыяльнай зацікаўленасці працаўнікоў вёскі ў развіцці грамадскай гаспадаркі і раду іншых.

Як і раней, ключавой пазіцыяй у земляробстве застаецца вытворчасць збожжа. У мінулым годзе яго атрымана ў рэспубліцы 4,2 мільёна тон.

У 1975 годзе валавыя зборы збожжа намячаецца дасягнуць не менш як да 7 мільёнаў тон пры ўраджайнасці 27—28 цэнтнераў з гектара.

Што датычыць вытворчасці іншых прадуктаў сельскай гаспадаркі, то ў гэтай пяцігодцы яна павінна склацца: бульбы — 8,5 мільёна тон пры ўраджайнасці 160—170 цэнтнераў, льновалакна — 143 тысячы тон пры ўраджайнасці 6—8 цэнтнераў з гектара. У разліку на сто гектараў сельскагаспадарчых угоддзяў трэба будзе атрымаць у калгасах і саўгасах мяса больш як 100, малака — каля 500 цэнтнераў.

У інтэнсіфікацыі сельскай гаспадаркі і павышэнні ўраджывасці глеб вялікая роля адводзіцца меліярацыі. За мінулыя пяцігодкі на гэтыя мэты выдаткавана каля 780 мільёнаў рублёў. У наступнай пяцігодцы будзе асушана 1,1 мільёна гектараў зямель. На паўтара мільёнах

гектараў будучы створаны культурныя лугі і пашы. Значна расшырыцца будаўніцтва вадасховішчаў, сажалак і арашальных сістэм. На гэтыя мэты выдзяляецца больш як паўтара мільярда рублёў.

У галіне жывёлагадоўлі галоўнай задачай з'яўляецца значнае павелічэнне вытворчасці прадукцыі за кошт павышэння прадукцыйнасці жывёлы, росту пагалоўя і

На аснове распрацовак гэтага Інстытута створаны кватэравыя генератары новага тыпу. Сумеснымі намаганнямі вучоных і работнікаў вытворчасці зроблен істотны крок наперад у комплексным вырашэнні вельмі важнай для Беларусі праблемы асваення Палесся.

У новай пяцігодцы, апрача навуковых напрамкаў, якія ўжо склаліся, паскоранымі тэмпамі намячаецца разві-

САМААДДАНАЕ СЛУЖЭННЕ НАРОДУ

НА XXVII З'ЕЗДЗЕ
КАМПАРТЫІ БЕЛАРУСІ

стварэння трывалай кармавой базы на аснове спецыялізацыі, канцэнтрацыі і комплекснай механізацыі.

Тэмпы развіцця прамысловасці і сельскай гаспадаркі, павышэнне жыццёвага ўзроўню народа непарыўна звязаны з капітальным будаўніцтвам. У новай пяцігодцы капітальныя ўкладанні ў рэспубліцы складуць амаль 16 мільярдаў рублёў. Яны будуць выдаткаваны на будаўніцтва другога ў рэспубліцы нафтаперапрацоўчага завода ў Мазыры, заводаў аўтаматэчных ліній у Баранавічах і электрарухавікоў у Луніцы, трактарных раскідвальнікаў угнаенняў у Бабруйску, шаўковага камбіната ў Магілёве, прадзільна-нічанага камбіната ў Гродна, на завяршэнне будаўніцтва трэцяй чаргі Аршанскага льнокамбіната. Планаўецца ўвесці ў дзеянне Беларускае шынны камбінат і новыя магутнасці на Лукомльскай ДРЭС, Палацім хімкамбінаце, Магілёўскім камбінаце сінтэтычнага валакна. Разгорнецца будаўніцтва яшчэ аднаго азотнаўкавага завода, Чацвёртага калійнага камбіната ў Салігорску, трох тэкстыльных прадпрыемстваў у Гомельскай вобласці, Асіповіцкага льнокамбіната. Будуць рэканструяваны многія дзеючыя прадпрыемствы, пабудаваны новыя школы, клубы, кінатэатры, сотні тысяч кватэр і дамоў.

Вялікая ўвага будзе ўдзяляцца будаўніцтву на вёсцы.

«Паскарэнне навукова-тэхнічнага прагрэсу — важнейшае патрабаванне часу» — другі раздзел даклада П. Машэрава.

Беларусь мае неабходную матэрыяльную базу для развіцця навукі, ёсць у нас вопытныя кадры. У 176 навуковых установах працуюць больш за 22 тысячы навуковых супрацоўнікаў, прычым толькі за мінулыя пяцігодкі іх колькасць узрасла на 7 тысяч чалавек. Цяпер у нас кожны чацвёрты навуковы супрацоўнік — доктар ці кандыдат навук.

У распрацоўцы фундаментальных тэарэтычных праблем выдучае месца належыць Акадэміі навук БССР. У яе інстытутах плённа распрацоўваюцца пытанні матэматычнага забеспячэння электронна-вылічальных машын, сінтэзу новых звышчвёрдых матэрыялаў, тэорыі пераносу энергіі і рэчыва, механікі металапаалімерных сістэм, аўтаматызацыі тэхнічнай падрыхтоўкі вытворчасці. У Інстытуце фізікі складалася навуковае школа, якая паспяхова вырашае буйныя тэарэтычныя і практычныя праблемы.

ваць даследаванні ў тых галінах, што стымулююць тэхнічны прагрэс усёй народнай гаспадаркі. Для гэтага значна расшыраецца і ўмацоўваецца матэрыяльна-тэхнічная база навукі, намячаецца арганізаваць каля дваццаці новых навуковых устаноў, у тым ліку філіял Усесаюзнага навукова-даследчага інстытута галургіі, інстытуты парашковай металургіі, вялікагрузных аўтамабіляў, электроннага прыборабудавання, мікрабіялогіі і іншых.

У галіне сельскай гаспадаркі вучоным будучы больш настойліва займацца выяўдзненнем новых гатункаў сельскагаспадарчых культур: збожжавых з ураджайнасцю не менш за 50 цэнтнераў; Ільну-даўгунцу — 15—20 цэнтнераў валакна з гектара; бульбы з большай колькасцю крухмалу і пратэіну і ўраджайнасцю 400—500 цэнтнераў.

У жывёлагадоўлі асноўная ўвага сканцэнтравана на паліпшэнні парод і пародных груп жывёлы.

Сельская гаспадарка мае патрэбу ў машынах, якія здольны працаваць на высокіх скорасцях і выконваць за адзін праход некалькі аперацый. Ужо цяпер вядзецца работа па стварэнні для буйных жывёлагадоўчых комплексаў аўтаматызаваных ліній з праграмным кіраваннем, каб у перспектыве мець фермы-аўтаматы.

Паспяховае вырашэнне праблем, якія выстаўляюць навукова-тэхнічная рэвалюцыя і сучасная высокамеханізаваная і аўтаматызаваная вытворчасць, немагчыма без павышэння агульнаадукацыйных і спецыяльных ведаў насельніцтва. Адсюль новыя, павышаныя патрабаванні да сярэдняй, вышэйшай і прафесіянальна-тэхнічнай школ.

Важным крокам у гэтым напрамку з'явілася ўсеагульнае васьмігадовае навучанне і далейшае развіццё сярэдняй адукацыі. За мінулыя пяцігодкі сярэдняю і васьмігадовую школу ў рэспубліцы закончылі каля 1,4 мільёна юнакоў і дзяўчат. Звыш 84 працэнтаў выпускнікоў васьмігадовых дзесятых школ працягваюць навучанне ў розных навуковых установах, якія даюць сярэдняю адукацыю.

У 1969 годзе ў рэспубліцы пачата падрыхтоўка рабочых, якія адначасова набываюць прафесіянальную і агульную сярэдняю адукацыю.

За гады мінулае пяцігодкі вышэйшыя і сярэднія спецыяльныя навучныя ўстановы падрыхтавалі 233 тысячы маладых спецыялістаў,

або на 75 працэнтаў больш, чым у папярэднім пяцігоддзі.

Як вынікі мінулае пяцігодкі, так і праект Дырэктыў на новае пяцігоддзе паказваюць, што галоўная задача партыі заключаецца ў тым, каб забяспечыць значны ўздым матэрыяльнага і культурнага ўзроўню жыцця народа. У нашай рэспубліцы сярэднемесячная заработная плата рабочых і служачых да канца пяцігодкі, паводле папярэдніх разліковых даных, складзе звыш 130 рублёў, а ў прамысловасці і будаўніцтве — 150 рублёў. Даходы калгаснікаў ад грамадскай гаспадаркі ўзрастуць на 42 працэнты.

Толькі за мінулае пяцігоддзе ў Беларусі пабудавана больш за 20 мільёнаў квадратных метраў жылля. У новай пяцігодцы аб'ём жыллёвага і сацыяльна-бытавога будаўніцтва значна ўзрастуць. У гарадах і рабочых пасёлках намячаецца ўвесці не менш за 22 мільёны квадратных метраў жылля.

У сваім дакладзе П. Машэраў падкрэсліў, што ў Беларусі, як і ва ўсёй краіне, адным з галоўных клопатаў партыі было і застаецца забеспячэнне насельніцтва харчовымі і прамысловымі таварамі, удасканаленне гандлю і грамадскага харчавання.

Шырокае кола сацыяльных праблем звязана з развіццём народнай аховы здароўя. За пяць прайшоўшых год у рэспубліцы пабудавана 26 бальніц, 17 паліклінік і 79 аптэк, падрыхтавана нямала вопытных урачоў. Палепшылася аснашчанасць медыцынскіх устаноў навішым абсталяваннем і тэхнікай. Усё гэта, зразумела, садзейнічае захаванню і ўмацаванню здароўя савецкіх людзей.

У наступіўшай пяцігодцы фонд ложкаў павялічыцца ў бальніцах на 12,3 тысячы месц, будуць пабудаваны 40 бальніц, 21 паліклініка і іншыя медустановы.

Расказваючы аб поспехах і дасягненнях беларускага народа ў розных галінах і сферах жыцця, П. Машэраў спыніўся на недахопах і праліках, дапушчаных асобнымі прадпрыемствамі і арганізацыямі, указаў на памылкі, якія часам перашкаджаюць нашаму імкліваму руху наперад.

На з'ездзе з дакладам «Аб праекце Дырэктыў XXIV з'езду КПСС па пяцігадовым плане развіцця народнай гаспадаркі СССР на 1971—1975 гады» выступіў Старшыня Савета Міністраў БССР Ціхан Кісялёў. У спрэчках па абодвух дакладах з прамовамі, у якіх былі прапановы, расказы аб поспехах, крытычныя заўвагі, выступалі дэлегаты. Сярод прамоўцаў — першы сакратар Мінскага абкома КПБ І. Палакоў і фрэзероўшчык аршанскага станкабудаўнічага завода «Чырвоны барацьбіт» А. Красоўскі, прэзідэнт Акадэміі навук БССР М. Барысевіч і брыгадзір калгаса «Аснежыцкі» Пінскага раёна Л. Журбіла, пісьменнік Максім Танк і дырэктар Беларускага аўтазавода І. Сідаровіч.

Заключным этапам работы з'езду былі выбары Цэнтральнага Камітэта КПБ і Рэвізійнай Камісіі КПБ. Першым сакратаром ЦК КПБ абраны П. Машэраў, другім сакратаром — Ф. Сургануў, сакратарамі ЦК КПБ — А. Кузьмін, Ул. Міцкевіч, А. Смірноў.

П. Машэраў ад імя ўсіх выбраных у састаў кіруючых органаў КПБ сардэчна падзякаваў за аказанае давер'е і запэўніў з'езд, што ўсе яны аддадуць свае сілы і здольнасці, свой вопыт і веды самаадданаму служэнню савецкаму народу, роднай Камуністычнай партыі

НА ПЛАНОВОЙ ОСНОВЕ

Проект Директив по девятилетнему плану развития советской экономики, объявленный Москвой, делает упор на повышение уровня жизни и расширение производства потребительских товаров. Планируется также модернизировать советскую промышленность в таких областях, как управление, автоматизация и освоение новой техники, укрепить военную мощь страны. Директивы предусматривают большую гибкость при установлении цен на потребительские товары, значительное увеличение доходов населения, его социального обеспечения.

Самая знаменательная особенность девятого пятилетнего плана состоит в том, что в этот период выпуск потребительских товаров должен возрасти на 44—48 процентов.

Сельское хозяйство, которое сталкивается с серьезными проблемами в области

производительности труда, получит внушительные капиталовложения и увеличит свое производство на 22 процента. Сельское хозяйство успешно выполнило задания пятилетнего плана, установленные в 1966 году: в прошлом году урожай был рекордным.

Урожай зерновых должен достигнуть ежегодного среднего уровня в 195 миллионов тонн против 163 миллионов тонн за период 1966—69 годов. Это будет замечательное достижение.

На 1975 год устанавливаются следующие задания по промышленному производству: выработка электроэнергии — более 1 000 000 миллионов киловатт-часов, добыча нефти — по меньшей мере 480 миллионов тонн, добыча газа — не менее 300 000 миллионов кубических метров, выплавка стали — как минимум 142 миллиона тонн; добыча угля — по меньшей мере 685 миллионов тонн;

производство минеральных удобрений — 90 миллионов тонн.

Особенно бросается в глаза то, что большое значение придается современной технике в промышленности и управлении. Упор будет сделан на производительность труда, совершенствование управления и быстрое освоение новой техники.

Планируются меры по облегчению труда в домашнем хозяйстве и устранению недостатков в розничной торговле. Будет увеличено число электрифицированных и газифицированных домов и осуществлено дальнейшее сближение уровня жизни городского и сельского населения.

В области науки внимание будет уделяться электронно-вычислительным машинам, в частности их использованию в экономическом планировании, а также ядерной физике, квантовой электронике и дру-

гим передовым областям, в том числе искусственным спутникам Земли. Весь мир признает успехи СССР в научных исследованиях.

В области внешней торговли главной целью будет развитие отношений с другими коммунистическими странами, в частности со странами Восточной Европы, и усиление их экономической интеграции с Советским Союзом.

Будет расширяться торговля с Западом, когда она экономически оправдана, и со странами, проявляющими готовность развивать сотрудничество с Советским Союзом.

«ТАИМС», Лондон.

***

Новый советский пятилетний план значительно укрепит как экономическую силу социализма, так и его оборонную мощь. Его выполнение будет способствовать защите народов всех стран социалистического содружества от опасности империалистической агрессии и укреплению позиций миролюбивых сил на всех континентах.

«БЕРЛИНЕР ЦАЙТУНГ».

***

Для народа, который создал свою экономическую мощь, делая особый упор на производство стали, исключительно важным политическим шагом является решение приложить все усилия на удовлетворение потребностей нужд. Справиться с этой проблемой позволяет мощная индустриальная база, созданная советским народом за восемь предыдущих пятилеток.

«УГАНДА АРГУС», Кампала.

***

СССР ставит перед собой крупные задачи, для выполнения которых требуется разрядка обстановки в Европе. Поэтому можно понять советские усилия по созданию политического базиса на основе статус-кво. Сюда относится ряд мероприятий — от советско-западногерманского договора до общеевропейского совещания по вопросам безопасности.

«ПРЕССЕ», Вена.

ПИШУТ ЗЕМЛЯКИ ● ПИШУТ ЗЕМЛЯКИ

ВРЕМЯ летит быстро. Кажется, совсем недавно был в вашем прекрасном Минске, а ведь прошло уже несколько месяцев. Извините, товарищи, что до сих пор ничего вам не написал. Все откладывал, медлил, да и к перу рабочая рука тянется как-то неохотно. Считаю, однако, своим долгом поделиться впечатлениями от поездки на Родину.

Поездки этой не забуду никогда. Во-первых, потому что меня перед отъездом пугали. Мне говорили, будто советские власти меня арестуют, будут судить. А за что судить? Разве я преступник? Решился ехать, чтобы увидеть свой родной край.

По правде говоря, вначале я робел. Думалось: а что, если в самом деле арестуют? И, чтобы отогнать такие невеселые мысли, выпивал. Никто не знал причины моих выпивок, никто, вероятно, не догадывался, а некоторые, возможно, косо смотрели на меня — кому приятен турист под хмельком? Мне же тогда казалось, что в таком состоянии легче будет перенести арест.

Теперь я понимаю, насколько был обманут и запуган. Угрозы ареста оказались чистой ложью.

На Родине, на всех ее дорогах, везде, куда мы ездили, я испытывал огромную радость. У меня, пожилого человека, часто выступали слезы на глазах оттого, что я видел рус-

ских людей, слышал русскую речь, ощущал все знакомое и родное.

Незабываемыми остались посещения детской железной дороги в Минске, пионерского лагеря и колхоза имени Кирова. Неизгладимое впечатление произвел концерт художественной самодеятельности в пионерском лагере. Мне кажется, что нигде в мире нет такой заботы о детях, как в Советской стране, да и таких детских концертов, таких песен и танцев нигде больше нельзя увидеть и услышать.

Все было интересно, все волновало: и беседа на часовом заводе, и Музей Отечественной войны, и выставка в Минске, и мученическая деревня Хатынь. Я побывал в Москве, Ленинграде, Киеве. Понимаю, что у меня нет возможности и умения высказать на бумаге свои чувства — ведь я не писатель, а лесоруб. Одно скажу: великая и славная моя Родина, и я рад за нее.

Большое спасибо всем, кто сделал приятной нашу поездку по стране. Вы принимали нас, как родных братьев. Так гостеприимно могут принимать только русские, белорусы, украинцы — наши родные люди.

Нелегко, конечно, поехать на Родину — путевка стоит дорого. Но я буду собирать деньги, чтобы через два-три года приехать еще раз и снова испытать счастье встречи с родным народом.

Последнее, о чем хочу ска-

зать, это то, что я привез в Канаду несколько советских юбилейных рублей с изображением Владимира Ильича Ленина. Мне известно, что из страны вывозить деньги нельзя, но разве я мог удержаться, чтобы не оставить себе несколько этих монет с обликом дорогого человека? Для меня и моих друзей они будут бесценными реликвиями.

Николай ШИПУЛЬКИН.

Канада.

Я ДАВНИЙ и постоянный читатель газеты «Голас Радзімы». Меня интересует все, что происходит в моем родном краю и особенно в Минске. Совсем молодым человеком я оставил его, но до сих пор помню булыжные мостовые и Комаровку с непролазной грязью. Разве можно сравнить тот город с новым Минском?! Я горжусь им.

47 лет жизни во Франции не сделали меня французом, потому что сам я здесь, а душа и мысли на Родине. Я любовался итальянским Тиролем, видел Капри и австрийские Альпы, бывал на Балейских островах. Все эти красоты ласкали глаз, но не вызвали душевного волнения. Увидеть бы, хоть из окна вагона, наши поля и леса, березку у дороги и васильки во ржи. Но это остается манящей и сладкой мечтой.

М. ГЕРАСИМОВИЧ.

Франция.

Замяла мяцелица бярозы...

Фотаэцюд А. ЛАРЫНА.

ГОРАД ГЛЯДЗІЦЬ У БУДУЧЫНЮ

Гарады маладзеоць з узростам. Гэты прыемны парадокс мог нарадзіць толькі наш час. Рэдкім беларускім гарадам раней шанцавала набыць свой арыгінальны воблік і стаць буйнымі эканамічнымі і культурнымі цэнтрамі. Лёс жа астатніх быў незайдзосны: граданачальнікаў мала цікавілі стан вуліц і архітэктурны стыль забудовы.

Гісторыя дарэвалюцыйнага Гомеля — тыповы прыклад такіх адносін да горадабудаўніцтва. Сёння, калі ідзеш шырокімі вуліцамі горадапрыгажана, не верыш, што калісьці яны выглядалі так, як успамінае аб гэтым адзін стары гамельчанін, патомны рабочы-вагонарамонтнік.

— Вуліцы былі недобраўпарадкаваныя, поўныя непразмай гразі, — расказвае ён. — На іх нават летам не высыхалі вялікія лужыны гнілой вады. У раёне Палескага пераезда, амаль у цэнтры горада, прасціралася шырокае «Гарэлае балота». Гэта быў расаднік інфекцый. Там у бруднай вадзе ляжалі свінні, плавалі качкі, а побач з імі жанчыны паласкалі бялізну і купаліся дзеці...

А вось статыстыка тых год: з шасці тысяч будынкаў толькі дзве сотні — дамы заводчыкаў, памяшканні ўправы, банкі — цагляныя, астатнія кварталы былі злеплены з баракаў, мазанак і маленіх драўляных хаці-

нак. Са 146 вуліц брукаваных было некалькі, а тратуар пакладзены на адной. Горад не меў культурных устаноў, дзейнічала толькі адна бальніца, затое карчмы, «мануполькі» і піўныя крамы сустракаліся амаль на кожным кроку.

Але хопіць успамінаў аб мінулым. Цяперашнія гамельчане па праву ганарацца іншым горадам.

Гомель зараз — сучасны, вялікі горад-рабочы, дзе адных толькі буйных заводаў і фабрык больш пяцідзесяці. Гэтыя прадпрыемствы з іх шматтысячнымі калектывамі і з'явіліся асноўным горадаўтвараючым фактарам: горад, якому пасля вайны давялося залечваць жудасныя

раны разбурэння, развіваўся згодна з патрабаваннямі росту прамысловасці. Мо' таму, як гэта бывае з вельмі занятым чалавекам, яму не заўсёды хапала часу дагледзець сябе. Праўда, такія недаробкі заўважаюць толькі архітэктары.

Так, напрыклад, зазірнуўшы ў будучыню, архітэктары ўбачылі, што хутка трэба будзе раздзяляць прамысловыя раёны і жыллыя кварталы. Яны высветлілі таксама, што горад расце значна хутчэй, чым прадугледжвалася складзеным у 1967 годзе генеральным планам развіцця. Так узнікла неабходнасць стварэння новага генеральнага плана забудовы горада. Яго складалі «на вырост», як калісь бацькі набывалі адзенне для дзіцяці.

Галоўны архітэктар горада Аркт Іванчанка расказвае аб змесеце новага плана:

— У аснове яго пакладзены прынцып «усё на карысць чалавеку». Сапраўдны дойд павінен не толькі разбірацца ў сучасных прыёмах будаўніцтва і прагрэсіўных

матэрыялах. Ён павінен разумець сацыяльныя пераўтварэнні, што адбываюцца ў грамадстве. Расце дабрабыт саветаўскага народа, разам з ім павышаюцца культурныя запатрабаванні чалавека. Значыць, мы, архітэктары, абавязаны прадугледзець усё, каб для гэтага росту не было абмежаванняў. У чалавека з кожным годам павялічваецца колькасць свабоднага часу. Яго трэба праводзіць змястоўна, цікава і карысна — зноў клопат горадабудаўнікоў. Такіх пытанняў шмат, і на ўсе мы пастараліся даць адказ у новым генплане.

Пры першым знаёмстве з планам больш за ўсё ўражвае сваёй дзёрзкасцю раённе архітэктараў размясціць новыя жыллыя кварталы ўздоўж Сожа на пойменных землях. Па-першае, гэта дасць магчымасць аддаліць жыллёвыя кварталы ад прамысловых раёнаў, а па-другое, бліжэй рака і зялёныя насаджэнні створаць тут свой мікраклімат. Аднак для гэтага прыздзецца асушыць, а потым амаль на

ШКАДА ПРАПОЙСКА

Гук звачокаў у Цэнтральным дзіцячым парку імя М. Горкага абвясціў аб традыцыйным свяце «Рускай зімы». Веселасць панавала ва ўсіх кутках парку. На свяце былі клоуны, скамарохі, снегавікі, Дзед Мароз са Снягуркай. Сотні дзяцей атрымалі з іх рук шчодрыя падарункі, прызы за ўдзел у гульнях, атракцыёнах і іншых забавах. На ледзяных пляцоўках парку

праходзілі спаборніцтвы юных хакеістаў. Паказалі сваё майстэрства і кулінары горада. Яны частавалі ўсіх гарачымі блінамі, сакавітым шашлыкамі, моцным духмяным чаем. Цёпла развіталіся мінчане з зімой.
НА ЗДЫМКУ: на канцэртнай пляцоўцы — героі рускіх народных казак.
Фота М. ХАДАСЕВІЧА.

SUPPLEMENTARY HUSBANDRY

Gely Shemlyov, Candidate of Science (Economics), senior research associate of the Institute of Economics of the USSR Academy of Sciences.

THE collective and state farms are the chief producers of agricultural products in the Soviet Union. They are responsible for the bulk of the grain, cotton, sugar-beet; four-fifths of the wool, three-fifths of the meat and milk and about two-fifths of the eggs and potatoes.

The supplementary husbandries of collective farmers and factory and office workers are also an important source of agricultural production. The size of such supplementary holdings is specified by the Model Rules of the Collective Farm for the collective farmers, and by state-established norms for factory and office workers. The collective farmers, for example, are allowed to have a plot of land for their own use up to 0,5 hectare per household, or up to 0,2 hectare on irrigated land. A collective farm family may keep one cow with a calf of up to one year old; one head of cattle up to 2 years old; one sow with a piglet up to three months old, or two pigs being fattened; up to 10 sheep or goats; and may keep bees, poultry and rabbits.

Each supplementary holding is small scale. But millions of collective farmers, state farm workers and working people in the cities have them. Therefore,

these small holdings account for a large share of agricultural output produced in the country. This type of personal farming is operated on state-owned land, and with considerable help given by the collective and state farms. They help the farmers in different ways; to plough their vegetable plots; provide transport to take the produce to the markets and sell fodder, young poultry, and pigs at a discount. The small subsidiary plot of land cannot, of course, provide fodder for the smaller domestic cattle, to say nothing of a cow. So this plot of land is used mainly to grow vegetables for consumption by the family which tills it. The production of meat, milk, wool and eggs in supplementary husbandry is done mainly with the aid of fodder received from the collective farm.

All the products of crop farming and cattle-breeding obtained from the small holdings are the property of the people who work the land. The greater part of this produce is consumed by the families of the workers who till the plots. In this way, the collective farm has considerably fewer obligations to supply the villagers with foodstuffs. Otherwise it would have been necessary to channel a part of the commodity produce of the collective and state farms, which now goes to state funds, to satisfy the needs of the farmers. Besides that, the produce from

the subsidiary economy is sold to the state, to consumer cooperatives and at collective farm markets. Therefore, the subsidiary economy fulfils also an important public function. It cannot be called private enterprise. It is not opposed to socialized production, but supplements it. A private farm, as a rule, is the only source of income for the producer, but the small-holding is only an additional source of income for a collective farmer or state farm worker.

This personal supplementary husbandry, according to the CPSU Programme, will vanish when the collective farmers themselves will see that it is economically unprofitable to maintain it, when the productive forces of socialist agriculture achieve a still higher level. To quote the CPSU Programme:

«At a certain point the collective production at kolkhozes will achieve a level at which it will fully satisfy members' requirements. On this basis, supplementary individual farming will gradually become economically unnecessary. When collective production at the kolkhozes is able to replace in full production on the supplementary individual plots of the kolkhoz members, when the collective farmers see for themselves that their supplementary individual farming is unprofitable, they will give it up of their own accord».

12 метраў падняць сотні гектараў узбярэжжа. «Справіцца?» — спыталі архітэктары ў будаўнікоў. Тыя адказалі станоўча. І вось ужо на ватмане гатовы план забудовы ўзбярэжжа Сожа і гарадскога цэнтра, які перамесціцца на плошчу перад цэнтральным паркам і далей уздоўж ракі.

Пры ўездзе ў горад з боку ракі вас сустрэне строга сідуэт цэнтральнага ансамбля. У яго ўвойдуць Дом Саветаў і адміністрацыйна-грамадскія будыні. Крыху далей — прасторная, аформленая па-сучаснаму выставачная і танцавальная зала. У натуральнай упадзіне, дзе некалі цяла рачулка Гамяла, размесціцца гіганцкая чаша спартыўнага комплексу з трыбунай на 40 тысяч месцаў, крытым манежам і катком, з двухкіламетровым каналам для аматараў веславання.

На процілеглым беразе працягнецца зона адпачынку з добраўпарадкаванымі пляжамі, вялікім дубовым гаем. Абновіцца і старажытны парк — горадасць Гомеля. Ён

стане яшчэ прыгажэйшым і ўтрая большым. На крутым беразе мяркуецца стварыць дэндрарый, дзе будуць высаджаны дрэвы рэдкіх парод. Вялікая група скульптураў і архітэктараў ужо зараз працуе над праектам афармлення парку. Яго ўпрыгожаць скульптурныя кампазіцыі, шырокія прагулачныя алеі з відавымі пляцоўкамі-бельведэрамі, лёгкія будыні тыпу доміка рыбака і паляўнічага. Набярэжная Сожа апанецца ў граніт.

Яшчэ вышэй па цячэнню, за паркам, на пойменным землях закладваецца жылы масіў на 150—200 тысяч жыхароў, а непадалёк ад яго — новы ўніверсітэцкі гарадок, які зойме 160 гектараў. І зноў нельга не здзівіцца багаццю і шчодрасці задум доўлідаў. Шматпавярховыя дамы дазваляць зрабіць раён кампактным, але не цесным: да кожнага будынка прымыкне вялікі зялёны двор. Кар'еры, з якіх выбяруць грунт для намыву берагоў, стаюць акваторыямі штучных азёр плошчай да 100

гектараў. Вакол іх размесціцца зоны адпачынку.

Універсітэцкі гарадок, архітэктурным рашэннем якога можна захапляцца асобна, плануецца развіваць разам з маладзёжным цэнтрам. Ён размесціцца на беразе возера. Тут будуць памяшканне яхт-клуба, стадыён, роўны таму, аб якім гаварылася раней, святочныя залы, палаты культуры, рэстараны, кафэ.

Падобны раён з адным толькі адрозненнем, што маладзёжны цэнтр будзе разлічаны на студэнтаў кааператыва і політэхнічнага інстытутаў, што адкрыюцца ў ім, плануецца на процілеглым канцы горада, ніжэй па Сожу.

— А цяпер глядзіце, — галоўны архітэктар расказвае і адначасова накідвае на лісце паперы план, заштрыхоўваючы па абодвух баках раёнаў, размешчаных уздоўж ракі, шырокія палоскі. — Вось гэты зялёныя зоны. Яны аддзяляць жылыя раёны ад прамысловых, а звязка іх сістэма транспартных арте-

рый. Схема іх ужо складаецца.

Клопаты архітэктараў аб стварэнні максімальных зручнасцей для грамадзян праявіліся не толькі ў «глобальным» праектаванні. Усе магчымыя выгоды прадугледжаны ва ўнутранай планіроўцы кварталаў і мікрараёнаў. У кожным з іх намячана шырокая сетка культурных, гандлёвых і грамадскіх устаноў. Для кожнага буйнога жыллёвага корпуса будзе, акрамя таго, закладзены комплекс бытавых устаноў: дзіцячы сад-яслі, лазня, гаражы і нават абсталяваны ўсім неабходным інвентарам і матэрыяламі майстэрня для аматараў рукадзелля і прыкладных рамёстваў.

Аб самах кватэрах. Мінімум жыллёвай плошчы на аднаго чалавека, паводле новага плана, павялічан на тры метры. У праектах зацверджана такая зручная навіна, як кватэры з пакоямі на двух паверхах.

Работа па стварэнню разлічанага на дваццаць год генплана яшчэ не закончана,

Крывулі, Касабочча, Саплінічы, Лындаўка, Клаповічы, Галадовічы, Бруднякі таксама пацярпелі змены — іх перайменавалі... Цяжка прымірыцца бэбурнацу-«вызвольніку», што, скажам, вёска Цёмная стала цяпер называцца Светлая. Не хочацца яму прызнаць, што новая назва — проста адлюстраванне тых змен, якія адбыліся ў вёсцы за апошнія паўстагоддзі. Чаму Светлая? Таму, што замест лучыны ці лампы там цяпер электрычнасць. А яшчэ таму, што людзі сталі адукаваныя і жывуць па-новаму. Сапраўды, у назвах адбываецца гісторыя жыцця народа.

Каб некай вытлумачыць сваё рашучае «не» перайменаванням зневажальных ці абражальных назваў, Юрка Віцьбіч аперыруе прыкладамі з заходніх краін. Там, маўляў, не хвалююцца з тае прычыны, што Лондан у англійскай мове гучыць як «горад на балоце», а Берлін на мове яго заснавальнікаў не што іншае як «лужына». А Чыкага? На мове індзейцаў гэта назва азначае «смуродны». І нічога! Жывуць, маўляў, людзі.

З выглядам сур'эзнага гісторыка-навукоўцы Віцьбіч даследуе і потым пералічвае геаграфічныя назвы рэлігійнага паходжання: княства Манака, гарады Ігумен і Мюнхен, назвы якіх «паходзяць ад манахаў». Манака і Мюнхен захавалі свае назвы, а вось Ігумену Мінскай вобласці не пашанцавала: даўно «перайменаваны на Чэрвень». А гэты ж назва паходзіла не абы ад якога манаха, а ад манаха з Афона! — глыбокадумна ззначае бэбурнац.

Юрка Віцьбіч, пяро якога ў свой час служыла гітлераўскім акупантам, а цяпер служыць інтарэсам імперыялістычных гаспадароў, не быў бы сам сабой, калі б абышоўся без грубых антысавецкіх выпадкаў. Ён намякае нібыта на «прымусовыя змены назваў», якія, маўляў, «проста ці ўскосна накінуты беларусам». Прыкідваецца, што нібыта не ведае, які самі жыхары «прыгожых назваў» — прапойскаў, дрыс ды лындавак настойліва хадайнічаюць аб перайменаванні іх паселішчаў. Дарэчы, такія хадайніцтвы не заўсёды хутка і задавальняюцца, хаця б па той прычыне, што змены назваў звязаны з лішнімі тратамі сродкаў на друкаванне новых геаграфічных карт, атласаў і розных даведнікаў.

Ды што ўсё гэта для Юркі Віцьбіча! З яго, як з гуся вада. Не ўпершыню...

М. РАЖКОУ-РУЖЫЦКІ.

У апошні час увага грамадскасці многіх краін прыцягнута да выступленняў у амерыканскім кангрэсе сенатара Кліфарда Кейза і члена палаты прадстаўнікоў Огдэна Рэйда, якія афіцыйна прызналі залежнасць ад Цэнтральнага разведвальнага ўпраўлення мюнхенскіх «незалежных» радыёстанцый «Свабода» і «Свабодная Еўропа». Матэрыялы аб гэтым былі змешчаны ў двух папярэдніх нумарах нашай газеты. Сёння мы прапануем увазе чытачоў раздзел

з кнігі А. Стука і Р. Ткачука «Дыверсанты ў эфіры», што выйшла нядаўна ў выдавецтве «Беларусь». У раздзеле, які называецца «Замест шыбеніцы — мікрафон», аўтары выкрываюць фашысцкае паходжанне радыёкаментатараў «Свабоды», у тым ліку і каментатараў беларускай рэдакцыі, іх сувязі з гітлераўцамі, а цяпер з ЦРУ, іх мэты і метады правакацыйнай прапаганды.

МІЛЬЁНЫ КНІЖНЫХ СТАРОНАК

У пачатку 1921 года Прэзідыум ЦВК БССР прыняў пастанову «Аб стварэнні Дзяржаўнага выдавецтва Беларусі і цэнтралізацыі друкарскай справы».

Першымі выданнямі былі ў асноўным брашурны, плакаты, лістоўкі. Аднаўленне разбуранай гаспадаркі, ліквідацыя непісьменнасці, развіццё новай школы, барацьба з эпідэміямі, голадам — усё гэта знайшло сваё адлюстраванне ў літаратуры, што выдавалася ў той час.

У 1924 годзе ўпершыню на беларускай мове выйшаў «Маніфест Камуністычнай партыі» К. Маркса і Ф. Энгельса. З 1925 года Дзяржаўнае выдавецтва БССР пачынае выпускаць на беларускай мове творы Ул. І. Леніна.

Вялікае месца ў выдавецкіх планах займаюць творы беларускай мастацкай літаратуры. Адна за адной выходзяць кнігі Янкі Купалы і Якуба Коласа, Змітрака Бядулі і Міхася Чарота, Андрэя Александровіча і Кандрата Крапівы.

Нават у гады Вялікай Айчыннай вайны не спынялася дзейнасць Дзяржаўнага выдавецтва БССР. Пад назвай «Савецкае Беларускае» яно часова знаходзіцца ў Маскве. На работу ў выдавецтва накіроўваюцца беларускія пісьменнікі К. Крапіва — галоўным рэдактарам, П. Броўка — рэдактарам мастацкай літаратуры і І. Гурскі — рэдактарам палітычнай літаратуры.

У 1944 годзе, пасля вызвалення Беларусі ад акупантаў, Дзяржаўнае выдавецтва БССР вярнулася ў Мінск.

На выдавецтва «Беларусь», як яно пачало называцца з 1963 года, былі ўскладзены функцыі выпуску твораў класікаў марксізма-ленінізма, грамадска-палітычнай, эканамічнай, вытворча-тэхнічнай і дэдачнай літаратуры, твораў мастацкай літаратуры, кніг для моладзі і дзяцей, літаратуры па пытаннях медыцыны, аховы здароўя, фізкультуры і спорту, палітычных плакатаў, мастацкіх альбомаў, паштовак і рэпрадукцый, твораў музычнага мастацтва.

Вялікую ўвагу ўдзяляе выдавецтва выпуску арыгінальнай літаратуры. У апошні час выпушчаны новыя творы І. Шамякіна, М. Танка, С. Грахоўскага, М. Лужаніна, І. Грамовіча, І. Пташнікова, А. Якімовіча, С. Шушкевіча, В. Вольскага і іншых беларускіх аўтараў.

Многае зрабіла выдавецтва «Беларусь» па падрыхтоўцы і выпуску збору твораў беларускіх пісьменнікаў. Ужо выйшлі з друку чатырохтомнікі М. Танка, А. Куляшова, Я. Брыля, М. Лынькова, П. Броўкі, шасцітомнікі І. Шамякіна і творы М. Лужаніна ў трох тамах. Цяпер працягваюць выходзіць творы І. Мележа, П. Панчанкі, А. Кулакоўскага, П. Глебкі і П. Пестрака.

Найбольш цікавыя творы пісьменнікаў і паэтаў рэспублікі ўвайшлі ў серыі «Беларускі раман», «Бібліятэка беларускай паэзіі», «Бібліятэка беларускай прозы» і «Бібліятэка беларускай драматургіі».

З 1946 па 1970 гады было выдадзена амаль востем з паловай тысяч назваў кніг тыражом больш як 150 мільёнаў экзэмпляраў.

Многія кнігі, выпушчаныя выдавецтвам «Беларусь», удастоены высокіх узнагарод на ўсесаюзных конкурсах і Выстаўцы дасягненняў народнай гаспадаркі СССР. Лепшыя выданні неаднаразова экспанаваліся за рубяжом на міжнародных кніжных выстаўках.

А. РАКОВІЧ.

значэння, рабілі выгляд, што нічога не заўважаюць, каб і намёкам не пакрыўдзіць чалавека. Зноў жа рабілі скідку на тое, што чалавек жыве ў краіне, дзе зусім іншыя норавы.

Але ніхто з работнікаў павільёна нават і не падумаў, што яны маюць справу не з дапытлівым філолагам, абяздоленым эмігрантам, а з адным з фашысцкіх паслугачоў — Станіславам Станкевічам, які ў гады фашысцкай акупацыі Беларусі займаў пасаду бургамістра Барысава і садзейнічаў акупантам ва ўстанаўленні тут тэрору, рабаўніцтва і гвалтаванняў. І прыехаў ён у Манрэаль не па бібліятэчных справах, а на грошы сваіх новых гаспадароў, па заданню амерыканскай радыёстанцыі «Свабода», дзе ён атрымаў цэлае месца штатнага каментатара. Усе трылогі гітлераўскага паслугача былі звязаны з тым, каб хто-небудзь з наведвальнікаў выстаўкі не пазнаў яго, не выкрыў. Бо ў савецкім павільёне яму даводзілася сустракацца з людзьмі, якія прыехалі адтуль, дзе ў хаўрусе з фашыстамі ён учыняў страшэнныя злачынствы.

Прайшло якіх-небудзь пачаты трыццаць гадоў пасля дзён Беларусі на ЭКСПО-67, і былы кат, вярнуўшыся ў сваё логава, пачаў дзяліцца «ўражаннямі» перад мікрафонам. Не, ён усё агульна не ганьбіў, як гэта было раней, калі рабіў першыя крокі на радыёстанцыі і калі ў душы кіпела, лютавала злосьць ад таго, што ён апынуўся на смятніку гісторыі разам з сябрамі-сабутаўнікамі. Ён добра засвоіў інструкцыі сваіх новых гаспадароў — імкнуцца праз уяўную, паказную аб'ектыўнасць уздзеінічаць на савецкага чалавека, пасеяць у яго душы сумненне, нявер'е і расчараванне. «Відавочка» з Манрэалья адзначаў, што на ЭКСПО-67 «быў вельмі ўдалым паказ выканаўчага беларускага мастацтва... Беларускі ролетур, як песенны, так і музычны, быў складзены ў асноўным з народных песень і мелодый».

Але гэта, як кажуць, толькі запеўка. Вывад жа ўрэшце рэшт такі: «У падборні канцэртнага рэпертуару на выстаўцы была свядомая тэндэнцыя паказаць, што ў

Беларусі быццам бы красуе беларускае нацыянальнае мастацтва». Заўважце, «быццам бы»!

Вось на такую «аб'ектыўнасць», але з пэўнымі агаворкамі, ускладаюцца ўсе надзеі знайсці шлях і ключ да сэрца савецкага чалавека, зрабіць яго сваім прыхільнікам, аднадумцам і саюзнікам.

У сваёй падрыхтоўнай антысавецкай і антыкамуністычнай дзейнасці імперыялістычнай колы надзвычайную ролю адводзяць радыёстанцыі, што носіць даволі гучную назву «Свабода».

Злавесны голас гэтай радыёстанцыі ўпершыню прагучаў у сакавіку 1953 года. Гэта быў час, калі ў Белым доме прыйшла новая адміністрацыя, якую ўзначаліў абраны на пост прэзідэнта генерал Дуайт Эйзенхаўэр.

Адаючы належнае сваім папярэднікам і перш за ўсё Гары Трумэну, як бацьку «халоднай вайны», новы прэзідэнт і яго прыхільнікі лічылі, што ўрад Трумэна быў недастаткова цвёрдым і паслядоўным у сваіх дзеяннях, зыходзіліся на тым, што нібыта знешняя палітыка ЗША ў той перыяд насіла абарончы характар. Адзін з тагачасных рэакцыйных тэарэтыкаў Бернхем пісаў, што яна, гэта значыць адміністрацыя, «не патрабуе ні ад каго адступіцца ад ужо захопленнага. У ёй няма ні грана «імперыялізму», «агрэсіі», «апярэджваючай вайны», наступлення і іншых забароненых для лібералаў паняццяў».

Самае дзіўнае, што знешняя палітыка Трумэна была названа «дактрынай стрымлівання». І гэта ішла гаворка аб урадзе таго самага Трумэна, які напярэднікі капітуляцыі Японіі, калі ўжо не было аніякай патрэбы, загадаў снінуць смертаносны атамны груз на мірныя гарады Хірасіму і Нагасакі. І гэта ішла гаворка пра ўрад таго самага Трумэна, які потым на працягу ўсіх год знаходжаня ў Белым доме рабіў усё, каб напаліць міжнародную атмасферу, прымусяць, карыстаючыся часовай манополіяй на атамную зброю, падпарадкавацца амерыканскаму дыктату ўвесь свет і перш за ўсё сацыялістычныя краіны. Між іншым, гэтыя надзеі,

якімі жыву тагачасны першы капітан імперыялізму Трумэн, далкам адпавядалі запавятам жадання і Дуайта Эйзенхаўэра і яго прыхільнікаў, але ім здавалася, што ранейшая адміністрацыя не хапала рашучасці. Яны заявілі аб новай амерыканскай дактрыне — «дактрыне вызвалення». Яе сутнасць зводзілася да таго, каб ад шантажу і правакацыі перайсці да актыўных наступальных дзеянняў. «У кароткі тэрмін адкінуць камунізм да граніц 1939 года», а затым разграміць Савецкі Саюз.

Згодна з гэтай дактрынай, барацьбу супраць Савецкага Саюза і краін народнай дэмакратыі меркавалася весці ў двух напрамках: шляхам усебаковага палітычнага наступу і больш эфектыўнай падрыхтоўкай да адкрытай стадыі трэцяй сусветнай вайны.

Стратэгі «дактрыны вызвалення» зыходзілі, як у свой час і Гітлер, з таго, што сацыялістычны лад штучны, не мае пад сабой трывалай асновы, што не толькі ў краінах, якія нядаўна сталі на шлях сацыялізма, але і ў большасці савецкіх рэспублік, у тым ліку і ў Беларусі, людзі не трацяць спадзяванняў пазбавіцца ад «большавіцкага зняволення» і з нецярплівасцю чакаюць дапамогі з-за акіяна.

Меркавалася, што варта толькі падабраць баявыя групы з рознага фашысцкага аховосця і закінуць іх у краіны народнай дэмакратыі і на тэрыторыі некаторых савецкіх рэспублік, як там пачнуцца мяцяжы, паўстанні, з'явіцца цэнтры, якія возьмуць усё кіраўніцтва ў свае рукі і звернуцца за падтрымкай да амерыканцаў. Тады можна будзе кінуць воінскія падраздзяленні і злучэнні, сфарміраваныя з контррэвалюцыйна настраенай эміграцыі.

І мы сапраўды неўзабаве сталі сведкамі, як разведвальныя органы ЗША разгарнулі энергічную работу па адшуканню і вярбоўцы патрэбных ім асоб, асабліва сярод нядаўніх гітлераўскіх супольнікаў.

Заварушылася і беларуская эміграцыя, дакладней, былыя фашысцкія прыхвасні і ваенныя злачыніцы, якія да таго часу сцішыўшыся сядзець у лагерах перамешчаных асоб, знаходзіліся пад аховай амерыканскіх акупацыйных войск і знайшлі прытулак у розных краінах Заходняй Еўропы. Сярод іх быў і Радаслаў Астроўскі, той самы, што ў гады фашысцкай акупацыі стаў верным паплечнікам гітлераўскага гаўляйтэра генерала СС Годберга і з яго рук атрымаў пасаду прэзідэнта так званай Беларускай цэнтральнай рады.

Самае дзіўнае, што гэты гітлераўскі паслугач, які павінен быў, як ваенны злачыніца, сеці на лаву падушдзінных, абвясціў сябе «законаным прэзідэнтам». Тут жа разгарнула дзейнасць яго «адміністрацыя», пачалася размеркаванне пасадак, падпісанне нейкіх загадаў. Словам, кола ліхаманкава закруцілася. Неверагодна, але факт!

У Заходняй Германіі разам з бруднай пенаю ўсплывала на паверхню яшчэ адна адыёзная фігура — Мікола Абрамчык, які ў гады вайны служыў у ведастве Гебеляса і да 1943 года займаўся падрыхтоўкай кадраў для работы на акупіраванай гітлераўцамі Беларусі. Гэты фашысцкі выкармак аб'явіў сябе прэзідэнтам так званай Беларускай народнай рады.

(Працяг будзе).

Трыста твораў мастацтва

Калі вам часам давядзецца трапіць на Гродзеншчыну ў гарадок Дзятлава, загляніце, калі ласка, да вядомага беларускага ўмельца, народнага майстра разьбы па дрэве Уладзіміра Мацюка. Адшукаць яго зусім не цяжка — любі чалавек пакажа вам яго маленькі домік на Чырвонаармейскай, што прыхваўся ў густых зарасніках дзікага вінаграду.

Даўно пара гэтаму няўрымсліваму чалавеку на пенсію, але яго захапленне клубнай работай (Мацюк—мастацкі кіраўнік мясцовага дома культуры) такое вялікае, што ў выхадныя дні і нават у час чарговага адпачынку ён не можа пакінуць сваіх спраў. Уладзімір Іосіфавіч нязменны рэжысёр драмгурт-

перамогі над фашызмам. Яна ўпрыгожвае цяпер адну з залаў Этнаграфічнага музея ў Ленінградзе.

Поўнасьцю талент Уладзіміра Іосіфавіча раскрыўся ў пасляваенныя гады. Адзін за адным нараджаліся новыя творы: скульптуры, барэльефы, гарэльефы... З іх асабліва ўдалай трэба лічыць скульптурную кампазіцыю «Перамаглі ў вайне—пераможам і ў працы...» Яна сведчыць аб ідэйным станаўленні мастака.

«Перамаглі ў вайне...» — аб гэтым раскажваюць і скульптуры «Тры пакаленні ў барацьбе за Радзіму», «Пастух-сувязіст», барэльеф «З данясеннем», праект помніка загінуўшым воінам. «Пераможам у працы» — гэтай тэме прысвечаны барэльефы

Н. ГУРЭВІЧ. «Развітанне».

XXIV з'езду КПСС і XXVII з'езду Кампартыі рэспублікі прысвядзілі беларускія мастакі сваю творчую справаздачу. Больш 300 твораў жывапісу, скульптуры, графікі і прыкладнага мастацтва прадстаўлены на выстаўцы, якая адкрылася ў Дзяржаўным мастацкім музеі БССР. Экспазіцыя самая разнастайная: аялікія палотны, графічныя серыі, жывапісныя і скульптурныя партрэты, пейзажы. Свае работы выставілі і вядомыя майстры, і маладыя аўтары.

Актуальнасць тэмы і своеасаблівае выкананне — гэтыя рысы вызначаюць творы заслужанага дзеяча мастацтваў Беларусі М. Савіцкага. Яго карціна «Бальшавік» робіць моцнае ўражанне. Яна прыцягвае публіцыстычнасцю, высокім пафасам і глыбінёй думкі. Вобраз Ул. І. Леніна, заснавальніка Камуністычнай партыі, прысвядзілі свае творы заслужаны дзеяч мастацтваў БССР А. Шыбнёў і А. Забораў.

З серыі карцін М. Данцыга аб Салігорску экспануецца лепшая — «Гудзе зямля салігорская». На выстаўцы прадстаўлена і апошняя работа мастака «Рабочы», якая выдатна перадае пазізію працы, прыгажосць і моц рабочага чалавека.

Пэндзлю заслужанага дзеяча мастацтваў Н. Воранава належыць партрэт амерыканскай камуністкі Анджэлы Дэвіс. Таар

мужнай дзяўчыны вабіць натхнёнасцю, верай у перамогу.

Тэма Вялікай Айчыннай вайны, якая ўжо чвэрць стагоддзя хвалюе беларускіх мастакоў, знайшла адлюстраванне ў карцінах І. Стасевіча — «Трывожнае юнацтва», А. Малішэўскага — «Медсёстры», Р. Кудрэвіч — «Вясна 1945 года». Гэтай тэме прысвечана і работа лаўрэата Ленінскай прэміі скульптара С. Селіханова «Валодзя Шчарбацэвіч, піянер-падпольшчык».

Шырока прадстаўлены на выстаўцы творы беларускіх пейзажыстаў. Гэта работы народнага мастака рэспублікі В. Цвірко, пейзажы заслужанага дзеяча мастацтваў БССР К. Касмачова, «Вясна» В. Кубарава, «Белыя лілеі» С. Каткова, «Зіма ў вёсцы» Л. Дударэнькі, «Вясна» М. Казакевіча, «Талы снег» Г. Ціхановіча і іншыя.

З твораў графікі хочацца

адзначыць лісты Г. Паплаўскага з серыі «Белы кантынент», Ю. Зайцава з серыі «Хатынь», ілюстрацыі А. Кашкурэвіча да твораў Янкі Купалы і Б. Заборава да твораў Януша Корчака.

Упрыгожаннем параўнаўча невялікай экспазіцыі твораў прыкладнага мастацтва з'яўляюцца работы мастакоў шклозавода «Нёман» Л. Мягковай, С. Раудзе, В. Дзізінскай, К. Вакс. Вырабы з крышталю і шкла вызначаюцца гармоніяй матэрыяла з выяўленчымі сродкамі, чысцінёй сілуэта і вялікім густам.

Выклікае захапленне і керамічная серыя народнага ўмельца з Мазыра М. Пушкарка: «Лыжачнік», «Вартаўнік», «Палешукі», «Ганчар», «Валасны пісар», «Кулачная бойка». У гэтых невялікіх фігурках і жэцывая назіральнасць, і фантазія, і гумар.

А. МАПАШЭўСКАЯ.

УМЕЛЕЦ З ДЗЯТЛАВА

ка. Ён жа і акцёр, пераважна камедыйны. Бурнымі воплескамі сустракаюць яго глядачы ў купалаўскай «Паўлінцы» і іншых спектаклях. Мацюк і мастака-афарміцель спектакляў. Кансультацыі па прыме, касцюмах — таксама яго справа.

Але захапленне тэатрам — не адзінае. Уладзімір Іосіфавіч — выдатны майстар разьбы па дрэве. Яго работы знаходзяцца на выстаўках у Маскве, Ленінградзе, Мінску... Пра яго ня мала пісалася ў друку. На старонках «Правды» вядомы савецкі мастак П. Сакалоў-Скала даў высокую ацэнку яго майстэрству. Хочацца раскажаць крыху пра творчы шлях ўмельца з Дзятлава.

У Мацюка, ураджэнца вёскі Гернікі, захавалася датаваная 1923 годам самаробная кніжачка-альбом «Анатомія для мастака». Яна запоўнена рознымі выразкамі, замалёўкамі, практыкаваннямі. Яшчэ ў маладосці Мацюк пачаў захапляцца мастацтвам, маляваў, ляпіў, займаўся разьбой па дрэве. Але ўсё гэта рабілася адвольна, на выпадковыя дробныя тэмы.

У час вайны самадзейны мастак выконвае невялікі прамавугольны барэльеф «Жах». У рамцы з немудрагелістым арнамантам — фігура жанчыны. Просты твар, з-пад хусткі выблілі пасмы валасоў. Працягнутымі ўперад рукамі жанчына абараняецца ад нечага жудаснага. На твары застыў выраз жаху...

Потым з'явіліся новыя работы. Каваль каля кавалда, маладая сялянка з сынам, стары беларус-дудар... Апошняя скульптура была пачата ў сярэдзіне вайны і закончана пасля

«Закончан працоўны дзень», «На начлег», скульптуры «На сенакосе» і «Жывёлавод».

Шчаслівае, мірнае жыццё ўслаўляюць поўныя гумару, веселасці кампазіцыі «На санках» і «Лявоніха».

У апошнія гады Уладзімір Мацюк звярнуўся да новых тэм. Яго гарэльеф «Вязень» паказвае безыменнага важака беларускіх сялян-паўстанцаў. Ён кінуты ў сутарэнне, дзе можна толькі сядзець. На нагах вязня цяжкія кайданы. Але колькі сілы ў яго руцэ, якая сціскае краты, колькі мужнасці і волі ў яго паглядзе!

А некалькі год таму назад Уладзімір Іосіфавіч прыступіў да ленінскай тэмы, якая яго хвалюе даўно.

Доўга і старанна рыхтаваўся мастак да ўвасаблення вобраза Ільіча. Вывучаў мноства фатаграфій, рэпрадукцый з карцін, скульптур, зрабіў шмат мадэляў з гліны. І вось закончаны партрэт Леніна. Гэта невялікі бюст са светлага дрэва. Ільіч засяроджаны, удумлівы, яго пагляд скіраваны ўдалачынь. Патрабавальны мастак лічыць гэту работу толькі пачаткам паказу вобраза вялікага правадыра і рыхтуе новыя матэрыялы для вырашэння адказнай тэмы.

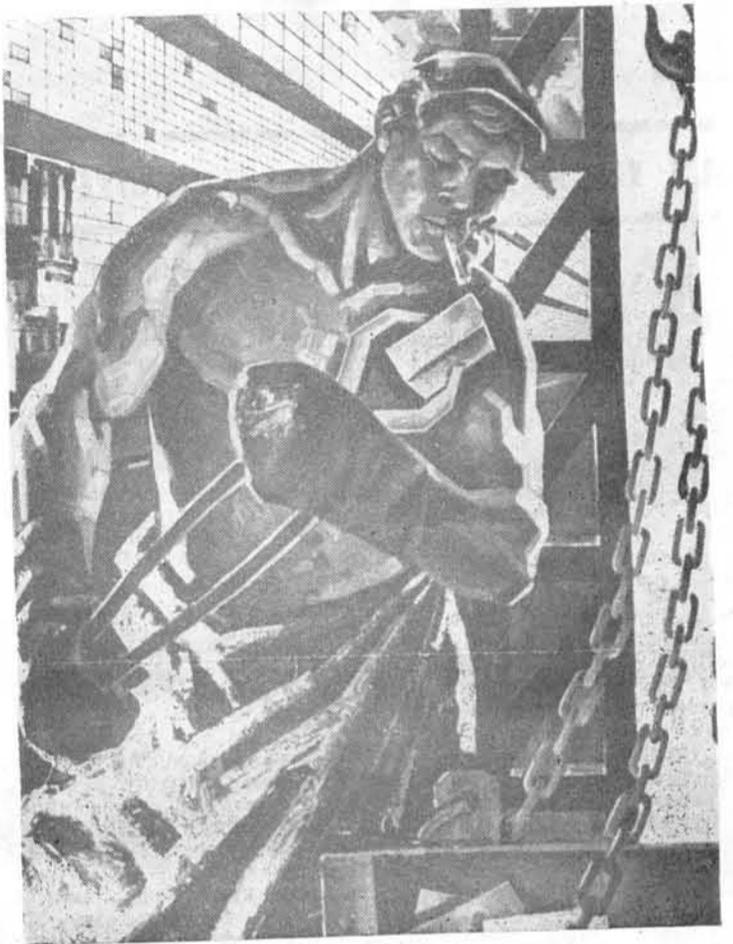
Неяк Уладзімір Іосіфавіч сказаў: «Хочацца працаваць, шукаць, тварыць, калі табой і тваёю работай цікавіцца народ. Хочацца ўкласці ўсю душу ў любімую справу...» У гэтых словах глыбокі сэнс. Ён—мастак з народа, непарыўна звязаны з яго жыццём, барацьбой, працай, надзеямі і спадзяваннямі. І пра народ—усе яго творы.

Ул. КУХТА.

За добрую работу Магілёўскі кнігагандаль узнагароджаны Ганаровай граматай і дыпламам Камітэта па друку пры Савеце Міністраў СССР і ЦК прафсаюза работнікаў культуры. Першымі ў рэспубліцы яго супрацоўнікі перайшлі на прагрэсіўныя формы гандлю. НА ЗДЫМКУ: у цэнтральным кніжным магазіне Магілёва.

Фота М. ЖАЛУДОВІЧА.

М. ДАНЦЫГ. «Рабочы».

НЕСЦІ РАДАСЦЬ

Рашэнне стаць прафесійным чытальнікам узнікла нечакана, у самым пачатку 1948 года. Я тады яшчэ насіў вайсковую форму і займаў пасаду інструктара тэатральна-мастацкага аддзела. Службовыя абавязкі выконваў добрасумленна, хоць і марыў штодзень аб дэмабілізацыі. Цягнула ў родны кут.

З'ездзіўшы дамоў на побыўку, я добрую палову яе правёў у Мінску, які аднаўляўся намаганнямі ўсяго насельніцтва. З галавой акнуўся ў творчае жыццё сталіцы. Прагледзеў спектаклі купалаўскага і рускага тэатраў. Наведаў оперу. У Дзяржаўнай бібліятецы гадзінамі чытаў часопісы і газеты.

Асабліва вялікае ўражанне зрабіла «Рыбакова хата» Якуба Коласа. Жывыя яе вобразы, самабытны сюжэт, патэтычная форма зачаравалі мяне. Здавалася, што Якуб Колас, ствараючы паэму, разлічваў на публічнае выкананне яе.

Мне хацелася ўпэўніцца ў сваіх творчых магчымасцях. Адна справа чытаць 10—15 мінут у змешаным канцэрте і зусім іншая — адважыцца аднаму, без партнёраў, трымаць аўдыторыю цэлы вечар. І не толькі не стаміць яе, а

захапіць гучаннем роднай мовы і жывымі вобразамі эпічных твораў.

Сцэнічны час больш марудны, чым звычайны. Стаяць на сцэне пад позіркамі соцен вачэй — нялёгкая справа. Патрэбны высокае майстэрства і вопыт, якія даюць упэўненасць у сабе і цвёрдае веданне таго, што належыць рабіць у кожную секунду знаходжання на сцэне.

Не трэба даводзіць, што народ данёс да нас родную мову праз стагоддзі жорсткіх выпрабаванняў. З народных крыніц чэрпаюць мастацкія сродкі пісьменнікі і праз свае творы вяртаюць народу матчыну мову, узбагачаюць і апрацаваную. У гэты перыяд ваганняў і роздумаў мяне моцна ўсхвалявала адна сустрэча. Я пльўў на параходзе з Лоева на Гомель. На палубе паблізу ад мяне сядзела група немаладых калгасніц. Жанчыны ціха гутарылі паміж сабой.

Мімаволі слухаючы, але не прыслухоўваючыся, я схіліў галаву на поручні і сядзеў, абагрэты сонцам. Раптам да мяне данеелася знаёмае спалучэнне слоў: Якуб Колас...

Адна з жанчын раскавала, як яны з мужам, чытаючы «Рыбакову хату», так захапіліся, што не маглі адарвацца. Зацікаўленыя кабеты

папрасілі сяброўку пераказаць змест твора. Тая ахвотна згадзілася. Яе расказ літаральна заваражыў слухача.

Нібы жывыя, паўсталі вобразы паэмы: Марына, Даніла, Ігнат, Богут, дзед Куцейка... Жанчына гаварыла аб іх з такой перакананасцю і верай у іх існаванне, нібы гутарка вялася не пра мастацкі твор, а пра жывых людзей — аднавяскоўцаў, якіх яна дасканала ведала ўсё жыццё. «Вось гэта дык пераказ!» — думаў я ў захапленні. Беражліва захоўваючы змест і ўсе дэталі твора, расказчыца не дазволіла сабе ні кроплі выдумкі ў пераказе.

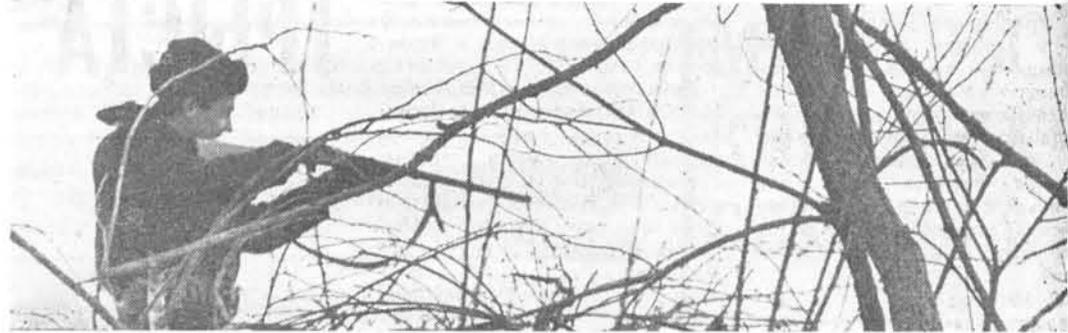
На захадзе сонца параход даплыў да прыстані Валчугі. Усе жанчыны шумна сшылі на бераг і расцягнуліся па луговой сцяжынке. Недзе ў сярэдзіне крочыла Ганна Вераскевіч. У апошні момант я даведаўся яе прозвішча.

Я пазіраў на іх, і ў галаве роіліся думкі. Колькі такіх, як Ганна, па-сапраўднаму артыстычных натур тоіцца ў народзе? Яны нават не ўсведамляюць сваёй таленавітасці, але гэта не перашкаджае ім несці радасць людзям.

Эпізод на параходзе яшчэ больш умацаваў мяне ў рашэнні зрабіць беларускім чытальнікам.

Аляксей СЛЕСАРЭНКА, заслужаны дзеяч мастацтваў БССР.

ПА ЗАЕЧЫХ СЛЯДАХ

Субота. 5 гадзін раніцы. Бягу праз увесь Мінск да Батанічнага саду—тут паляўнічыя назначылі збор. Сустракаюць мяне з'едлівым жартам: «Браткі! Паглядзіце на яго: ён забыў... ружжо!» Выцягваю з сумкі фотаапарат: вось яно!

Аўтобус імкліва бяжыць па дарозе, мільгаюць бярозавыя гаі і сасновыя бары. Пад мантонную песню матора ідзе нетаропкая размова—зразумела, аб паляванні. Кожны ўдзельнік пачынае свой расказ з адной і той жа фразы: «А вось быў выпадак...» І гучыць захпляючае апавяданне пра паляўнічыя ўдачы і няўдачы. «Шоў я аднойчы па вузкай сцежцы ў гарах Цянь-Шаня з палявання, — расказвае адзін.—Калі засталіся тры патроны, я павярнуў назад. Нечакана наперадзе, ля павароту, там, дзе сцяжынка адыходзіла ўлева, бліснулі два агеньчыкі. Ваўкі! Зарадзіў я сваё ружжо, выстраліў. Міма! Зноў блішчаць два зялёныя агеньчыкі. Яшчэ раз выстраліў—і зноў міма. Два агеньчыкі на месцы. Заклаў я апошні

патрон, пастараўся супакоіцца, старанна прыцэліўся—і націснуў курок. Агеньчыкі згаслі. Калі падышоў бліжэй, убачыў трох забітых ваўкоў. Яны па чарзе выходзілі з-за павароту...».

Канчаецца бетанаваная дарога, аўтобус зварочвае на лясную прасеку. Прыехалі. Праз дзесяць мінут стралкі займаюць зручныя пазіцыі, а загоншчыкі з процілеглага боку з крыкамі ідуць праз буралом, каб узяць зайцаў, якія закапаліся ў снег. Міхаіл Стрыжанок, дырэктар бібліятэкі Акадэміі навук БССР, крычыць: «Бачу тысячу заечых слядоў!» Пазней па сакрэту ён прызнаўся, што сустрэў і жывога зайца, але той быў такі прыгожы, што Міхаіл Паўлавіч пашкадаваў яго, і заяц праз хвіліну растварыўся ў бліжэйшым кустарніку. Толькі пад канец дня падстрэлілі аднаго касога—на вячэру.

НА ЗДЫМКАХ: 1. Наш адзін трафей. 2. Напагатове. **М. АМЕЛЬЧАНКА.** Фота аўтара.

АД БЕЛАВЕЖЫ ДА САХАЛІНА ЖАД БЕЛАВЕЖЫ ДА САХАЛІНА

АКАЗВАЕЦЦА, нотадрукаванне ў Расіі «маладзей» за кнігадрукаванне на цэлае стагоддзе, але мае ўжо даволі салідны ўзрост — больш як 300 гадоў.

Першая кніга ў Расіі была надрукавана ў Маскве ў 1564 годзе Іванам Фёдаравым, а першыя вопыты нотадрукавання адносяцца да 1652 года.

У Пецярбургу першыя ноты выпусціла друкарня Акадэміі навук у 1730 годзе. Гэта быў музычны твор у сувязі з уступленнем на трон імператрыцы Анны Іаанавны. Пазней акадэмічная друкарня выпусціла зборнік «Нявіннае практыкаванне». З дваццаці двух тэкстаў зборніка, на якія была напісана музыка, дзесяць належалі М. Ламанасаву.

Цікава, што выпускам нот займаліся ў той час не толькі друкарні, але і музычныя магазіны. Гэта справа ўсё больш уваходзіла ў моду. Паступова да музычных твораў звярнуліся многія часопісы і сярод іх—даволі буйныя. Напрыклад, часопіс вольнага Таварыства аматараў рускай славеснасці, «Телескоп», «Московский наблюдатель», які некаторы час рэдагаваў В. Бялінскі, рэгулярна давалі нотныя дадаткі.

Новая эпоха ў нотавывацкай справе пачалася пасля Кастрычніцкай рэвалюцыі. Дэкрэтам СНК у 1918 годзе былі нацыяналізаваны і перададзены ў веданне музычнага аддзела наркамсветы ўсе нотныя выдавецтвы, склады, нотадрукарні.

Гэтыя даныя прыведзены ў выйшаўшай нядаўна кнізе Г. Іванова «Нотавывацкая справа ў Расіі». Невялікі гістарычны нарыс з'яўляецца першай спробай агляду шляху, які прайшла нотная справа ад яе зараджэння да нашых дзён.

ВУЧОНІЯ палярнай доследнай станцыі Усесаюзнага інстытута раслінаводства на Кольскім паўвостраве стварылі некалькі новых высокаўраджайных гатункаў бульбы для паўночных раёнаў СССР. Адзін з самых хуткаспелых і марозаўстойлівых—«Хібінскі ранні»—атрымаў шырокае распаўсюджанне ў калгасах і

саўгасах Поўначы. «Хібінскі ранні» дае ўстойлівы ўраджай. Нават у гады самых неспрыяльных кліматычных умоў у Запалар'і збіраюць па 12—13 тон бульбы з гектара, а ва ўраджайных гады—да 25 тон.

Бульбаводства—адна з галін запалярнай сельскай гаспадаркі, якая атрымала за апошнія два дзесяцігоддзі на Кольскім паўвостраве вялікае развіццё. Цяпер тут калгасы і саўгасы поўнасцю забяспечваюць насельніцтва свежай бульбай.

ВЫПАДАК рэдка доўжыць краянаўцу такую знаходку. Рагачоўскі настаўнік Аляксандр Рыкуноў летам 1970 года, аглядаючы берагі Дняпра на поўдзень ад горада, спыніўся ля кучы пяску, вынятага з рэчышча земснарадам. У пяску ляжала прылада з рога, якая па форме нагадвала трапецью — даўжынёй 16

сантыметраў, таўшчынёй 5 сантыметраў. У вузкай частцы была прабіта круглая адтуліна, а на шырокім канцы зроблена прадаўгаватае паглыбленне—паз. Аказалася, гэта—цясла, дакладней рагавая муфта старажытнай цяслы (сякеры з лязом, размешчаным упоперак рукаці). Яна насаджвалася на ручку, а ў паз устаўлялася каменнае лязо. Перш чым устаўіць яго, першабытны майстар доўга размоўчаў, а магчыма, і распарваў рог. Затое потым, па меры высыхання, лязо намёртва замацоўвалася ў муфце.

Старажытная знаходка захавалася да нашых дзён толькі дзякуючы кансервуючаму дзейнаму ваду, у якой па волі лёсу яна апынулася.

На тэрыторыі рэспублікі гэта трэцяя падобная знаходка. Адна захоўваецца ў Гомельскім музеі. Другая была знойдзена пры расчыстцы ракі Мухавец каля вёскі Ваўкі, пад Брэстам, і трапіла ў мясцовы музей. Цёсла падоб-

нага тыпу выкарыстоўваліся ў эпоху мезаліту 6—10 тысячагоддзяў назад.

РЫБАЛАВЕЦКІЯ калгасы паўночных і паўднёвых Курыльскіх астравоў і Сахаліна здабылі ў мінулым годзе 4 000 цэнтнераў ламінары—марской капусты. На берагавых апрацоўваючых камбінатах і плавучым заводзе «Кронія Карэнаў» з каштоўнай спажываўнай водарасці выраблена каля чатырох мільёнаў бляшанак «марскога асарці» і «салаты сахалінскай».

Цудоўныя ўласцівасці ламінары былі здаўна вядомы жыхарам Ціхаакіянскага ўзбярэжжа. Мноства мікраэлементараў, якія ўтрымлівае ламінары, неабходны і карысны людзям. Яны папярэджваюць многія хваробы і нават вылечваюць іх. З ламінары гатуюць смачныя баршчы і варэнне, марскую капусту дадаюць у кандытарскія вырабы. У сушаным і замарожаным выглядзе яе адпраўляюць з Сахаліна ва ўсе гарады СССР і на экспарт.

У бліжэйшыя гады здабыча ламінары на Далёкім Усходзе значна ўзрасце. Экспедыцыі Ціхаакіянскага навукова-даследчага інстытута рыбнай гаспадаркі і акіянаграфіі выявілі нязведаныя да гэтага часу блакітныя нівы ля берагоў Прымор'я і Курыльскіх астравоў.

ГУМАР

Сентыментальная ледзі, прагульваючыся з маладым чалавекам па лесе, спынілася перад вялікім дрэвам.

— Прыгожы вяз, — прагаварыла яна, — што б ты сказаў мне, калі б умеў гаварыць?

— Напэўна, ён сказаў бы: «Прашу прабачэння, але я дуб», — заўважыў яе спадарожнік.

— Сёння хвораму лепш. Ён размаўляў са мной.

— І што ж ён сказаў?

— Што адчувае сябе горш.

ЛЕБЕДЗЬ-ЗІМОЎШЧЫК

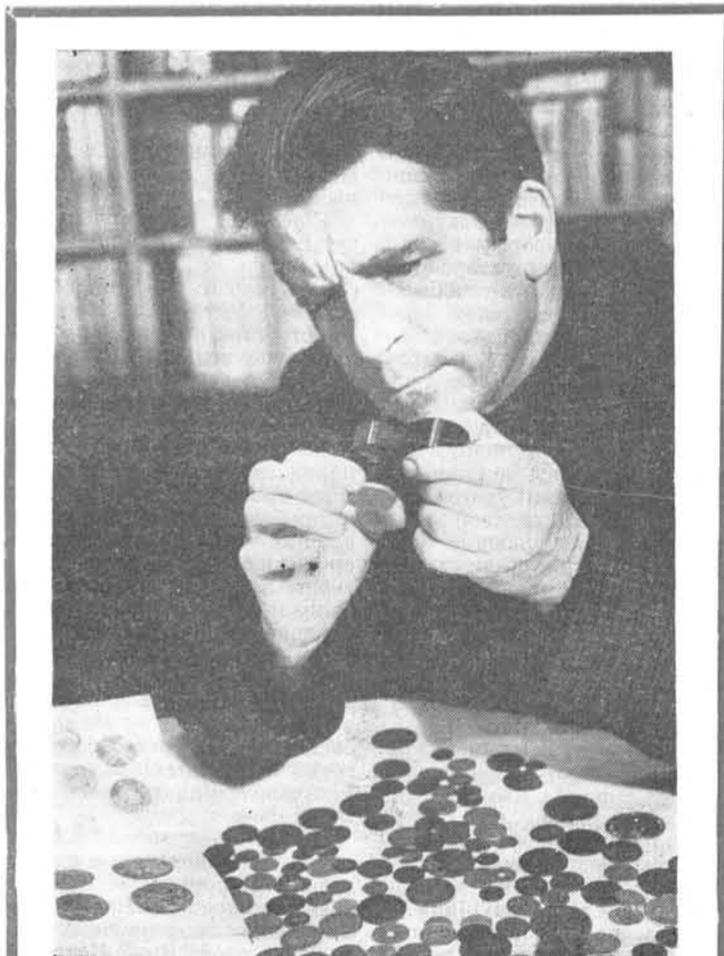
Здарылася гэта глыбокай восенню. Запозная чарада беласнежных лебедзяў паволі ляцела ў вырай. Ляцела нізка ланцужком. Гэтую незвычайную карціну назіралі жыхары невялікай вёскі Пугачы, што непадалёку ад гарадскога пасёлка Острына Гродзенскай вобласці. І раптам — што гэта? Ад чарады адстаў адзін лебедзь, затым яшчэ два, і ўсе пайшлі на пасадку да палонкі лясной рачулки Няваши. Астатнія, зрабішы развіталны круг, паляцелі сваім курсам.

Падобнае жыхары бачылі ўпершыню. Вучні Пугачоўскай школы В. Новік, С. Вінчэйскі пабеглі паглядзець на рэзкіх птушак. Але калі яны наблізіліся да іх, два лебедзі ўзняліся ў наветра, а трэці застаўся ў палонцы.

На другі дзень пахаладала, распачалася мяцеліца, палонку занесла снегам. Гэта пагражала жыццю знясіленага лебедзя. Дзеці вырашылі ратаваць небараку. Ім удалося злавіць птушку і прывесці яе ў вёску.

На тым лебедзь ўзялі ў сям'ю С. Новіка. Шмат клапаціліся аб птушцы і школьнікі. Спачатку нечаканы госьць да сябе нікога не падпускаў, затым пасмірней, стаў добра есці зерне, сенную сечку, ніць ваду. Так лебедзь застаўся змаваць на беларускай зямлі.

К. АЛЯКСАНДРАУ.

10 год займаецца нумізматыкай настаўнік Чэрвеньскай школы № 2 Вячаслаў МЫСЛІЦКІ. У яго калекцыі 200 манет розных часоў і народаў.

РЕДАКЦЫЙНАЯ КАЛЕГІЯ.

НАШ АДРАС: МІНСК-ГСП, ЛЕНІНСКІ ПРАСПЕКТ, 44.

ТЭЛЕФОНЫ: 33-07-82, 33-03-15, 33-15-15, 39-87-92.

Ордэна Працоўнага Чырвонага Сцяга друкарня выдавецтва ЦК КП Беларусі. Зак. № 284.